

MUUTUVAD VÄLJAVAAATED

KUIDAS ELI EELARVE AITAB KUJUNADA SÄÄSTLIKKU TULEVIKKU

MUUTUVAD VÄLJAVAATED

KUIDAS ELI EELARVE AITAB KUJUNADA SÄÄSTLIKKU TULEVIKKU

BirdLife Europe
CEE Bankwatch Network
Conservation International
European Environment Bureau
Friends of the Earth Europe
Transport and Environment
WWF – World Wide Fund for Nature

November 2010

Koostanud:

Ariel Brunner (BirdLife Europe), Bruna Campos (BirdLife Europe and Conservation International), Sebastien Godinot (WWF – World Wide Fund for Nature), Przemek Kalinka (CEE Bankwatch Network), Antoine Kedzierski (Transport and Environment), Jean-Philippe Palasi (Conservation International), Brook Riley (Friends of the Earth Europe), Markus Trilling (CEE Bankwatch Network and Friends of the Earth Europe), Peter Torkler (WWF Germany)

Täname kõiki, kes aitasid aruannet koostada ja seda kommenteerisid.

Kaanel kasutatud pildid: © shutterstock - Jean Philippe Palasi - Kaleel Zibe (rsfb-images.com) - Matteo Pozzetti

Kõrvukäbis Asio otus Richard T Mills

Kommenteeritud kokkuvõte	6
1 Säästliku ELi eelarve 2014–2020 kümme põhimõtet	9
2 ELi järgmise eelarveperioodi keskkonnaprobleemid	12
2.1 Kliimamuutus ja energiakriis	12
2.2 Elurikkuse kadumine ja ökosüsteemide lagunemine	16
2.3 Ressursside ebatõhus kasutamine	21
3 ELi fondide reformimine	25
3.1 Ühine põllumajanduspoliitika	25
3.2 Ühtekuuluvuspoliitika	29
3.3 Transpordi rahastamine	33
3.4 LIFE: keskkonnale suunatud rahastamine	36
3.5 Teadustöö rahastamine	38
3.6 Merenduse ja kalanduse rahastamine	41
3.7 ELi ülemereüksused	44
3.8 Välisrahastus	47
Mis edasi?	50

Kommenteeritud kokkuvõte

Keskkonna kaitsmine ja Euroopa kodanike elukvaliteedi parandamine on Euroopa Liidu jaoks olulised sihid ja kavatsused. ELi suunised ja tegevused tuleb määratleda ja neid rakendada kooskõlas keskkonnakaitse nõuetega¹. Seega peaksid ELi avalikud kulutused olema kooskõlas nende suuniste ja eesmärkidega.

Ehkki ELi aastase SKT²-ga võrreldes on mitmeaastane finantsraamistik (edaspidi ELi eelarve) väike, on see siiski Euroopa investeeringute oluline rahastusallikas. ELi eelarve on märkimisväärselt mõjutatud arengut ELis ja mujalgi ning vajab seetõttu uut suunda, et sobituda nende raskustega, millega Euroopa praegu silmitsi seisab. Praegu on ilmselged lüngad nende avalike euroopalike hüvede loomises, mida kodanikud ootavad – kliimamuutusega toimetulek, roheliste töökohtade toetamine, elurikkuse ja planeedi ressurside kadumise peatamine. Euroopa maksumaksjate raha ei anna Euroopa kodanikele seda tulemust, mida see võiks ja peaks. On selge, et ELi eelarve saaks anda palju paremaid tulemusi ning on ühtlasi vahend, mis võiks potentsiaalselt kiirendada ELi üleminekut taastuvalle ja ressursitõhusale ühiskonnale.

ELi 2014.–2020. a eelarve on haruldane võimalus viia teod sõnadega vastavusse ning tagada see, et maksumaksjate vähest raha kasutatakse euroopalike avalike hüvede loomiseks.

See aruanne, mille on kirjutanud keskkonna-alaste vabaühenduste koalitsioon, pakub välja hinnangu selle kohta, millises ulatuses panustab ELi eelarve praegu selliste probleemide lahendamisse nagu kliimamuutus, elurikkuse kadumine ja ressurside ületarbimine. See annab selged soovitusel, kuidas järgmine ELi eelarve saaks esile kutsuda ülemineku õiglasesse ühiskonda, mis tagab kodanike heaolu globaalselt ja rahaliselt vastutustundlikul viisil, pla-

needi ökoloogiliste piiride raames. See aruanne keskendub ELi eelarve kulutamisele, kuid ei esita seisukohta jätkuvas, sissetulekuid puudutavas vaidluses.

See aruanne koosneb kolmest osast: esimene osa tutvustab kümmet juhtpõhimõtet, mille eesmärk on tagada mõistlik ELi eelarve, mis on selgete sihtmärkidega, tõhusam ja suurema aruandekohustusega. Teine osa märgib ära kolm kõige kahjustavat keskkonnaprobleemi, millega eelarve peab tegelema, et suunata Euroopa säästva arengu teele. Kolmandas osas esitletakse konkreetseid samme Euroopa peamiste rahastusvahendite ja -suuniste reformimiseks nii, et need kutsuksid esile ülemineku.

Kümme juhtpõhimõtet on ELi eelarve toimimise lahutamatu osa ning peaksid kehtima kõigi ELi rahastusvahendite ja -suuniste juures:

- **Avalik raha avalikeks hüvedeks ja ökosüsteemi teenusteks** – ELi eelarve peaks kindlustama sellised avalikud hüved nagu elurikkuse, ökosüsteemide, kliima stabiilsuse ning vee, õhu, ja pinnase kvaliteedi säilitamine.
- **Sihtrahastamine** – ELi eelarve peaks toetama piiratud hulka prioriteete, mis on selgelt määratletud ja põhjendatud.
- **Sidusus Euroopa suuniste ja vahenditega** – Euroopa kulutused ei tohiks õõnestada ELi poliitilisi eesmärke ega Euroopa muude suuniste efektiivsust.
- **Maksimaalne mõjujõud ELi raames** – ELi eelarve peaks keskendumas projektidele, mis loovad kõige rohkem avalikku kasu Euroopa tasandil ja kajastavad Euroopa prioriteete.
- **Pikaajaline tasuvus** – ELi eelarve peaks toetama lahendusi, mis on pikaajalises perspektiivis kõige tasuvamad.
- **Integreeritud strateegia** – sidususe tagamiseks peaks ELi eelarve olema integreeritud strateegia tulemus.

1. „Keskkonnakaitse nõuded tuleb integreerida ELi suuniste ja tegevuste määratlusse ja rakendamisse, pidades eriti silmas säästliku arengu edendamist” – Euroopa Liidu toimimise leping, artikkel 11. („Environmental protection requirements must be integrated into the definition and implementation of the Union policies and activities, in particular with a view to promoting sustainable development” - Treaty of the Functioning of the European Union, Article 11)

2. Finantsperioodiks 2007–2013 on eraldatud 976 mld eurot, mis on umbes 1% ELi SKT-st. http://ec.europa.eu/budget/budget_glance/index_en.htm

- **Läbipaistvus** – ELi eelarve peaks oma kulutused avalikustama täielikult, õigeaegselt ja kättesaadaval viisil.
- **Partnerlus** – ELi eelarve peaks kehtestama siduvad reeglid, mis tagaksid avaliku osaluse ja kõigi asjassepuutuvate huvirühmade partnerluse.
- **Aruandekohustus** – Euroopa toetused peaksid tagama sihtmärkide saavutamise ja vastama toetuskavadega seotud nõuetele.
- **Kontrollitud keskkonnahoidlikkus (kliima, energiatõhusus, elurikkus ja ressursside kasutamine)** – Euroopa toetusi tuleb enne andmist hinnata, tagamaks seda, et need ei põhjusta negatiivset mõju ega õõnesta Euroopa kliima, energia, elurikkuse ja ressurssidega seotud eesmärke.

See aruanne analüüsib ELi eelarvekulude tõhusat kasutamist läbi kolme põhiprobleemi prisma:

1. **Kliimamuutus ja energia:** ELi eelarve peaks edendama üleminekut säästlikule, vähese CO₂-heitega ühiskonnale, vähendades energiatarbimist, detsentraliseerides energiaallikaid, suurendades taastuvenergia kasutamist ja tagades ökosüsteemi paindlikkuse (s.t kliimamuutusega kohanemise, mis põhineb ökosüsteemil). Selleks peaks ELi eelarve toetama mittetaastuvat energiast sõltumise vähendamist, vähendama energianõudlust ja energiale kulutamist, looma suurel hulgal pikaajalisi töökohti ja aitama vähendada praeguseid sotsiaalseid lõhesid. Lisaks sellele, arvestades ELi ajaloolist vastutust toetada kliimamuutuse leevendamist ja sellega kohanemist ELi piiridest väljapoole jäävate riikides, tuleks arenevatele riikidele anda juurde rahalist toetust kliimamuutuse ja selle tagajärgedega toimetulekuks.
2. **Elurikkus ja ökosüsteemid:** elurikkuse säilitamine on säästliku arengu lahutamatu osa ning annab Euroopale mitmesugust kasu. ELi kohustus peaks olema selle kapitali säilitamine või täiustamine tulevaste põlvete tarbeks. Pühen-

dudes elurikkuse kadumise peatamisele peaks ELi eelarve andma finantsvahendid kokku lepitud 2020. a elurikkuse sihtmärgini³ jõudmiseks, et saavutada asjakohase ELi keskkonna-alaste õigusaktide (nagu Natura 2000) rakendamine ja tagada elurikkuse integreerimine muudes sektorites (nagu põllumajandus ja kalandus), lõpetades samas Euroopa toetuste negatiivse mõju. Peale selle peaks see suurendama toetust elurikkuse kaitsmiseks rahvusvahelisel tasandil.

3. **Ressursside tõhus kasutamine:** et saada maailma kõige ressursitõhusamaks majanduseks ja võimaldada meil elada planeedi ressursipiiride raames, peaks EL kasutama oma eelarvet selleks, et anda tuge ressursside kasutamisest ja importidist sõltumise kärpimiseks, suurendades samas taaskasutust ja taastamist jäätmete, vee, materjalide ja maa valdkonnas.

Lõpuks antakse selles aruandes konkreetseid soovitusi, kuidas teha keskkond põhiküsimuseks ELi erinevates rahastusvahendites ning nendega seotud poliitikareformides. Analüüs näitab, et ELi eelarve vajab palju tugevamat rõhuasetust kõige asjakohasematele fondidele selleks, et saavutada need kliimamuutuse, elurikkuse ja ressursitõhususe eesmärgid, mida EL toetab.

Peamised ettepanekud on järgmised:

- **Ühine põllumajanduspoliitika** – peaks tunnustama põllupidajaid ja maaharijaid selliste avalike hüvede loomise eest nagu ligitõmbava ja rikkaliku loodusega maakohad.
- **Struktuuri- ja ühtekuuluvusfondid** – peaksid soosima säästlikku arengut ja üleminekut vähese energiatarbimisega ja ressursitõhusale ühiskonnale.
- **Transpordi rahastamine** – peaks sihiks võtma ainult need kavad ja projektid, mis vähendavad aktiivselt kasvuhoonegaasi heiteid ja säilitavad rohelist infrastruktuuri.

3. 2010. a märtsis kinnitas Euroopa Ülemkogu peasihtmärgi „elurikkuse kadumise ja ökosüsteemi teenuste vähenemise peatamine ELis aastaks 2020, ning nende taastamine võimalikult suurel määral, suurendades samas ELi panust elurikkuse ülemaailmse kadumise ärahoidmiseks.“ http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/policy/index_en.htm

- **Programm LIFE** (keskkonna rahastamisvahend, ingl k *Financial Instrument for the Environment*, **ainus ELi vahend, mis on eraldatud otseselt keskkonnale**) – peaks suurenema vähemalt 1%-ni ELi eelarvest⁴.
- **Euroopa teadustöö rahastamine** – tuleks ümber suunata põhiprobleemidele läbimurdeliste lahenduste otsimisse.
- **Merenduse ja kalanduse rahastamine** – peaks tagama nii ELi kui ka ülemaailmse merekeskkonna kaitse, toetades kalanduse üleminekut säästlikkusele.
- **ELi ülemereüksused** – ülemereüksustele eraldatud fondid peavad kajastama ELi prioriteete, kohustusi ja eesmärke, mis on seotud kliimamuutuse, elurikkuse kadumise ja ressursitõhususega toimetulekule.

- **Välismõõde** – keskkonna jätkusuutlikkus tuleb teha põhiküsimuseks kõigis välismõõtmel suunistes ja kulutustes ning märkimisväärselt tuleb suurendada jätkusuutliku arengu rahalist toetamist kõige vähem arenenud riikides.

Selle aruande hinnangutele järgnevad süstemaatiliselt selged ja konkreetsed soovitusel ELi järgmiseks, 2014–2020 perioodi eelarveks. Soovitustel on tugev potentsiaal mõjutada Euroopa peamisi keskkonnanäesmärke, suurendades samas ELi kulutuste võimalikku mõju maksimumini.

EL on võimeline ja peab võtma vastutuse selle tagamise eest, et Euroopa maksumaksjate raha investeeritakse sellisesse tulevikumajandusse, mis põhineb kodanike healul planeedi ökoloogiliste piiride raames.

© Pierre Commenville

4. Praeguse aastaelarve põhjal (oluline 5-kordse kasvu jaoks).

1. Säätliku ELi eelarve

2014–2020 kümme põhimõtet

Meie visioon

ELi eelarve peaks esile kutsuma ülemineku õiglasesse ühiskonda, mis tagab kodanike heaolu globaalselt ja rahaliselt vastutustundlikul viisil, planeedi ökoloogiliste piiride raames.

ELi eelarvel peaks olema võtmeroll meie aja suurte keskkonnaprobleemidega tegelemises:

- Kliimamuutus ja energiakriis
- Elurikkuse kadumine ja ökosüsteemide lagunemine
- Ressursside ebatõhus kasutamine

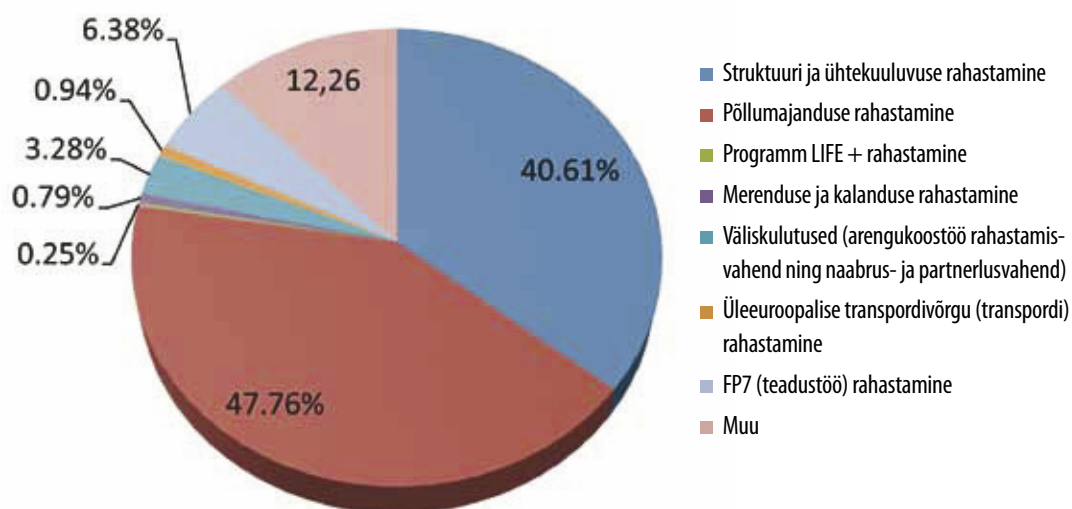
Tegelikkus

Euroopa mitmeaastane finantsraamistik moodustab praegu 1% Euroopa aastasest SKT-st. ELi seitsme aasta (2007–2013) eelarveks eraldatud 976 miljardit eurot tähendab, et Euroopa maksumaksjate raha kasutamine ei anna Euroopa kodanikele seda tule-

must, mida see võiks ja peaks: heaolu, töökohti ja rikkumata keskkonda. ELi eelarve on vastuoluline, segane ja seda kuritarvitatakse sageli. Paljudel juhtudel on raske näha ELi kulutuste lisaväärtust, samas kui on olemas ilmselged lüngad nende üldiste euroopalike hüvede loomises, mida kodanikud ootavad – kliimamuutusega toimetulek, energia ületarbimise vähendamine ning elurikkuse ja planeedi ressursside kadumise peatamine.

ELi järgmise seitsme aasta eelarve – mitmeaastane finantsraamistik 2014–2020 – annab tohutu võimaluse tegutseda õiges suunas. See annab võimaluse paigutada raha sinna, kus seda on kõige enam vaja ning teenida eurooplaste üldisi huve ja Euroopat reaalselt muuta. ELi eelarve reformimine on oluline osa Euroopa edukast reageerimisest majandus-, kliima-, keskkonna- jm kriisile. Euroopa on võimeline ja peab võtma vastutuse avaliku raha parima kasutusviisi tagamise eest ning ei saa endale lubada läbikukkumise hinda.

Joonis 1 – 2007–2013 finantsraamistiku kulude jaotus

ELi tuluvaidlus

Selleks, et varustada Euroopa Liit (EL) iseseisva eelarvega ja vähendada eelarvesurvet liikmesriikidele (kelle otsene panus moodustab ELi eelarvest praegu 76%), on paljud huvirühmad, sealhulgas volinikud ja parlamendiliikmed pannud ette luua ELi eelarve jaoks iseseisvad ressursse loovad vahendid. Nende seas on muu hulgas ka suurem käibemaks, CO₂- ja energiamaksud, CO₂-lubadega kauplemine ELi heitkogustega kauplemise süsteemi raames, maksud finantstehingutele või Euroopa laenu roheliste võlakirjade näol. Ehkki on selge, et ELi eelarve vajab piisavaid vahendeid ning iseseisvust liikmesriikide nappidest „õiglase laekumise“ arvutustest, keskendub see aruanne üksnes kulutuste osale ning teeb selgesti arusaadava ja üksikasjaliku ettepaneku, kuidas EL peaks oma olemasolevat eelarvet kasutama.

Möistliku ELi eelarve kümme põhimõtet

ELi eelarve reformimist peaksid suunama kümme järgmist põhimõtet. Need moodustavad ühtse soovitude kogumi eelarve tõhususe ja fookuse parandamiseks. Läbiva põhimõttena peaksid need kehtima kõigile ELi rahastusvahenditele ja -suunistele.

1 Avalik raha avalikeks hüvedeks ja ökosüsteemi teenusteks

ELi eelarve peaks toetama selliste avalike hüvede korraldamist, mida turg tõenäoliselt piisaval määral ei paku. Keskkondlike avalike hüvede hulka kuulub elurikkuse ja ökosüsteemi, puutumata looduse, kliima stabiilsuse ja CO₂ sidumisvõime, veevarude ja vee kvaliteedi ning õhu ja pinnase kvaliteedi säilitamine; vastupidavus tulekahjudele ja üleujutustele ning hinnatud kultuuriliste ja ajalooliste maastike alalhoid.

2 Sihtkulutused

Selleks, et tõhusalt esile kutsuda üleminek säästlikule ühiskonnale, peaks ELi eelarve toetama ainult piiratud hulka prioriteete, mis on selgelt määratletud ja põhjendatud. Kõik Euroopa fondidest antavad toetused peaksid sõltuma selgete ja mõõdetavate, Euroopa eesmärke täitvate sihtide saavutamisest. Nõutav Euroopa kontroll peaks olema tulemustele suunatud ning ei tohiks piirduda finantsaruandluse reeglitega – nii oleks võimalik parandada nii kulutuste kvaliteeti kui ka lihtsustada halduskoormust.

3 Sidusus Euroopa suuniste ja vahenditega

Euroopa kulutused ei tohiks õõnestada ELi poliitilisi eesmärke ega Euroopa muude suuniste efektiivsust. Peale selle peaks ELi eelarvesuunad võimendama üksteise positiivset mõju ja tulemust. Nimelt ei peaks ELi kulutused õõnestama Euroopa keskkonnaneesmärke, ning liikmesriikide kohalikud meetmed peaksid olema sidusad ja nõuetele vastavad ning Euroopa Komisjoni kontrolli all. ELi fonde tuleks enne rakendamist sellest seisukohast hinnata, ning vajaduse korral tuleb neid kas ümber korraldada või kohandada.

4 Maksimaalne mõjujõud ELi raames

ELi eelarve peaks keskenduma projektidele, mis loovad kõige rohkem avalikku kasu Euroopa tasandil ja kajastavad Euroopa prioriteete. Eriti on ELi kulutused õigustatud järgmistel juhtudel:

- Kui need suudavad tugevalt mõjutada liikmesriikide ja/või erasektori tehtavaid investeeringuid selleks, et kiirendada kliimahoidlikke lahendusi (nt tehnoloogilised uuendused).
- Kui need on seotud riikidevaheliste küsimustega, mis vajavad Euroopa tegutsemist, või üleilmsete küsimustega, kus EL peab tegutsema koos rahvusvaheliste partneritega.
- Kui nende tulemus on mastaabisääst Euroopa tasandil.
- Kui need toetavad suutlikkuse arendamist ja uuenduslike lähenemiste katsetamist selleks, et toetada ja tagant tõugata soovitud arenguid.
- Kui ühiste ELi eesmärkide saavutamiseks sidususe ja solidaarsuse raames on vaja ressurside netoülekannet vaesematesse liikmesriikidesse või piirkondadesse.

5 Pikaajaline tasuvus

ELi eelarve peaks toetama lahendusi, mis on pikaajaliselt kõige tasuvamad, ning vaatama kaugemale majanduslikust lühiajalisusest, mis võib olla keskmises või pikas perspektiivis kulukas. Seetõttu peab ELi eelarve välised kulud täielikult internaliseerima, pidama arvet avalike hüvede ja loodusliku kapitali väärtuse üle ning lahendama taastamise ja tegevusetuse kulud.

6 Integreeritud strateegia

ELi eelarve peaks olema integreeritud strateegia tulemus, et tagada:

- Sidusus kõigil geograafilistel ja valitsuslikel tasanditel (Euroopa, riiklikul ja piirkondlikul).
- Valdkondlike strateegiate (nt põllumajanduskulutused ja transpordivõrk) ning riststrateegiate (nt elurikkuse kaitse ja kliima stabiliseerimine) vaheline sidusus.
- Suuniste ja vahendite kõigi kavandus-, otsustus- ja rakendusetappide sidusus. Vajalik on täiustatud jälgimis- ja hindamisraamistik, et tagada kõigi toetuskavade allumine põhjalikele ja korrapärasele mõjuhindamistele, et võimaldada jätkuvaid parandusi.

7 Läbipaistvus

ELi eelarve peaks täielikult avaldama oma kulutused ning programmide, toetuste ja projektide mõju, et ELi kodanikud saaksid teadlikult reageerida. Info peaks olema õigeaegne ja hõlpsasti ligipääsetav kõigil asjakohastel tasanditel (Euroopa, riiklikul ja piirkondlikul).

8 Partnerlus

ELi eelarve peaks rakendama siduvaid reegleid avaliku osaluse ja kõigi asjassepuutuvate huvirühmade – sealhulgas kodanikuühiskonna – partnerluse kohta kõigis kavandusetappides ja kõigil tasanditel (Euroopa, riiklikul ja piirkondlikul). Huvirühmade arvamust tuleks võtta tõsiselt, tagades protseduuride nõuetekohase kohaldamise, lihtsustades poliitiliste protsesside ja otsuste aruandekohustust,

parandades valitsuse suuniste kvaliteeti, asjakohasust ja tõhusust ning tagades selle, et majanduslike küsimuste kõrval tegeldakse ka ühiskondlike ja keskkondlikega. See tähendab ELi demokraatliku süsteemi põhielementide toetamist, mis ulatub kaugemale lihtsalt nõustamisest.

9 Aruandekohustus

Kõik ELi toetused peaksid tagama sihtmärkide saavutamise ja vastama toetuskavadega seotud nõuetele. Kõik toetusesaajad, liikmesriigid ja ELi institutsioonid vastutavad selle nõuetekohase rakendamise eest. Igasugune oodatud tulemuste põhjendamatu mittesaavutamise või tingimuste rikkumise tulemus peaks olema toetuste peatamine ja nende võimalik tagastamiskohustus.

10 Kontrollitud keskkonnanahoidlikkus⁵

Kõiki toetusi tuleb enne andmist hinnata, tagamaks seda, et need ei põhjusta negatiivset mõju ega õõnesta Euroopa kliima (sh energiatõhususe), elurikkuse ja ressurssidega seotud eesmärke. Et tagada kontrollimine uuenduslike meetodite ja töövahenditega, peaks igas fondis olema väike summa raha suutlikkuse arendamiseks. Kontrollprotseduurid peaksid sisaldama ka auditeerimist kui olulist vahendit selliste institutsiooniliste tavade korrigeerimiseks, mis ei ole kooskõlas mõne ülalmainitud põhimõttega. Kontrollimise põhimõtte tähendab kõigi keskkonnale kahjulike toetuste viivitamatut lõppu. Lisaelisena vabastaks see märkimisväärseid rahasummasid, mida saaks investeerida rohelisse majandusse.

5. Lisainfo ELi eelarve keskkonnamõju kontrollimise kohta vt Euroopa Keskkonnapoliitika Instituut (IEEP 2010). Strateegiad ja vahendid ELi eelarve keskkonnamõju kontrollimiseks – vahearuanne. (Strategies and instruments for climate proofing the EU Budget – Interim report)

2. ELi järgmise eelarveperioodi keskkonnaprobleemid

2.1 Kliimamuutus ja energiakriis

„Mõned võivad öelda, et see on liiga kallis – mina ütlen, et on liiga kallis seda mitte teha. Seetõttu tuleb kliima peavoolustada kõigis asjassepuutuvates poliitikavaldkondades.”

Connie Hedegaard, kliimameetmete volinik⁶

Meie visioon

Kliimamuutus on otsustav ülemaailmne probleem. Sellest õnnestub jagu saada ainult koostöös, ning EL kui oluline rahvusvaheline majandus, kes vastutab selle probleemi eest nii ajalooliselt kui ka jooksvalt, peab siin teed näitama.

ELi eelarve peaks toetama märgatavat CO₂-heidete vähendamist, eesmärgiga vähendada ELi kasvuhoo- negaasi heiteid aastaks 2020 vähemalt 40%, ning aastaks 2050 juba 90%.

ELi eelarvel on oluline roll – hõlbustada liikmesriikide üleminekut säästlikule, vähetarbivale ja taastuvusel põhinevale majandusele. Nendesse üleminekutesse investeerimine toob suurt kasu nii keskkonnale kui ka ELi kodanikele. Juba praegu on taastuva ja tõhusa transpordi valdkonnas ning energiatõhususkau- pade ja -teenuste sektoris ühtekokku umbes 3,4 miljonit töökohta. Kaudsed töökohad, mida eelmai- nitud numbrisse pole arvestatud, lisavad praegusele töökohtade arvule tõenäoliselt veel 5 miljonit⁷.

Uusi, 2020. aastaks seatud kliima- ja energiasiht- märke⁸ silmas pidades peaks ELi eelarve tagama selle, et igasugune kliimamuutusele suunatud rahas- tamine näitaks mõõdetavat kasu ja toetust kliimale:

- Energiatõhusus ja energia kokkuhoid.
- Halvas seisukorras maade seisundi leevenda- mine ja kaitsmine ning ökoloogiliselt mõistlik taastamine CO₂, vee, elurikkuse ja muude öko- süsteemi teenuse hüvede huvides.
- Ökosüsteemil põhinev kohandamine.

Osa fondidest tuleks suunata ülemaailmsete meet- mete rakendamisele osana ELi rahvusvahelisest kohustusest.

Tegelikkus

ELil on paigas hulk algatusi, mis on suunatud kliima- muutuse mõju leevendamisele ja vähemal määral sellega kohanemisele, sealhulgas näiteks Euroopa Ühenduse teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse seitsmes raamprogramm (FP7); ELi energiaalgatus⁹, keskkonnatehnoloogia tegevuskava¹⁰, Euroopa energiatehnoloogia strateegiline kava¹¹, Euroopa energiapoliitika¹². Need prog- rammid on aga ühekordsed ja piiratud mahuga. Seetõttu oli kliimamuutus ELi 2007.–2013. a rahas- tuskavas marginaalne tegur. Asja halvendab veelgi see, et mõnes liikmesriigis viivad Euroopa fondid endiselt kasvuhoo- negaaside hulga märkimisväärse suurenemiseni¹³.

6. Connie Hedegaard, kliimameetmete volinik oma 15. jaanuari 2010 pöördumises Euroopa Parlamendi keskkonnamitte poole (kliima- meetmete määratud volinikuna).
7. WWF Europe (2009). Vähesed CO₂-heidetega töökohad Euroopas, lk 28. (*Low Carbon Jobs for Europe*)
8. Kevadise Euroopa Ülemkogu järeldused 8. ja 9. märtsil 2007 (*Conclusions of the Spring European Council of 8 and 9 March 2007*).
9. ELi energiaalgatus vaesuse kaotamiseks ja säästvaks arenguks (EUEI - *EU Energy Initiative for Poverty Eradication and Sustainable Development*), käivitatud säästva arengu alasel maailma tippkohtumisel (WSSD) septembris 2002.
10. Euroopa Komisjon (2004). Säästvat arengut stimuleerivad tehnoloogiad: Euroopa Liidu keskkonnatehnoloogia tegevuskava. (COM (2004) 38). (*Stimulating Technologies for Sustainable Development: An Environmental Technology Action Plan for the European Union*)
11. Euroopa Komisjon (2006). Euroopa energiatehnoloogia strateegiline kava suunas (SET-Plan). (COM (2006) 847) (*Towards a European Strategic Energy Technology Plan*)
12. Euroopa Komisjon (2007). Euroopa energiapoliitika. COM (2007) 1. (*An Energy Policy for Europe*)
13. Martin Konecny, Friends of the Earth ja CEE Bankwatch Network (2007). ELi raha kliimaheitluses. (*EU cash in climate clash*)

Praegune ELi eelarve prioriteetidesse ei ole kliimamuutust lülitatud piisaval määral ega järjekindlalt, vaatamata olulisele rollile, mis ELil kliimavaldkonnas on. Eelarvel pole ei ühtset lähenemisviisi kliimamuutusele ega selget eelarverida kliimamuutuse tarbeks. EL peab kehtestama kliimameetmete kaitsenõuded. Näiteks tuleks kliimat kahjustavatesse tegevustele kulutatav Euroopa raha ümber suunata roheliste investeeringute toetamiseks.

Esmatähtsad küsimused

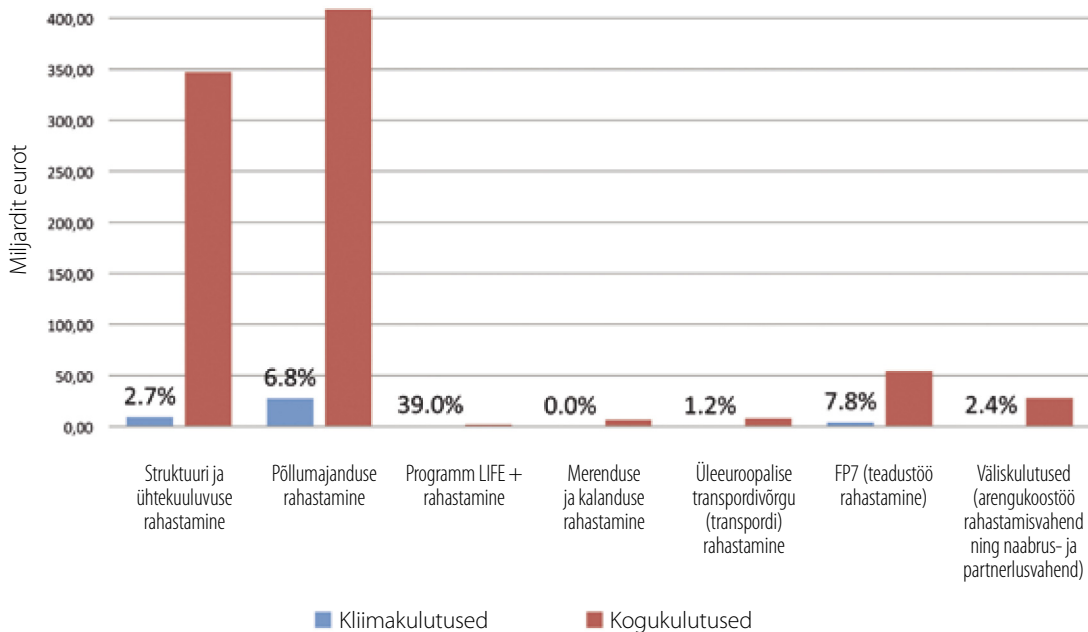
Energiatõhusus ja energia kokkuhoid

Üleminek vähetarbivale ja taastuvusel põhinevale energiasüsteemile toob endaga kaasa hulgaliselt majanduslikke võimalusi. Energiatõhusust tunnustatakse laialdaselt kui valdkonda, mis pakub parimaid võimalusi heidete vähendamiseks ning selle kulusid väheneb lähiaastatel, kuna imporditud fossiilkütustele kulutatakse vähem. Neile olulistele eelistele vaatamata ei ole ELi energiasäästu sihtmärk endiselt siduv ning mitmeid olulisi direktiive rakendatakse riiklikul tasandil puudulikult. ELi peamised poliitilised vahendid energiatarbimise vähendamiseks – ener-

giatõhususe tegevuskava ning energia lõpptarbimise tõhususe ja energiateenuste direktiiv – annavad seni ainult suunavaid sihtmärke ja liikmesriigid on neid suuresti eiranud.

Vaatamata hästi tuntud eelistele ei sea praegune ELi eelarve energiatarbimist prioriteediks. Struktuurifondid – Kesk- ja Ida-Euroopa liikmesriikide oluline rahastamisallikas – eraldavad umbes 1,2% kogu Euroopa energiatarbimisele, koostootmisele ja energiahaldusele¹⁴. Samas on see just piirkond, kus tulud on kõige väiksemad ning potentsiaal energiatarbimise ja kulude vähendamiseks kõige suurem. Samal ajal hindab Euroopa energiatehnoloogia strateegiline kava struktuure, mida on vaja Euroopa energiaalgatuse rakendamiseks, kuid sel puudub suunatud eelarve. Hinnangud taastuvenergia ja energiatarbimise tarbeks eraldatavate fondide kohta pole selged, kuid on kindlaks tehtud, et need jäävad vahemikku 0,8–5,4% Euroopa fondidest (põhihulk kulub biomassile ning murdosa energiatarbimisele). Uutes liikmesriikides on keskmine 2% – eralduse protsent, mis on tunnustatud liiga väikeseks.¹⁵

Joonis 2 – 2007–2013 finantsraamistiku potentsiaalsed kulutused kliimamuutusega toimetulekuks ELis.

14. Euroopa Komisjon (2010). Komisjoni talituste ühtekuuluvuspoliitika-arutelusid saatev töödokument: 2010. aasta strateegiline aruanne 2007–2013 programmide rakendamise kohta (SEC (2010) 360). (Commission staff working document accompanying communication on the Cohesion policy: Strategic report 2010 on the implementation of the programmes 2007-2013)

15. CEPS (2008). Kliimamuutuse finantsmõju: mõju ELi eelarvele. (Financial Impacts of Climate Change: Implications for the EU-Budget)

Järgnevaid energiatõhususe meetmeid tuleks toetada ELi fondidest:

- Olemasolevate kulutasuvate tõhususvõimaluste rakendamine kütteostuvõimetutes piirkondades.
- Uute, peaaegu turuvõimeliste energiatõhusustehnoloogiate alane uurimis- ja arendustöö ning nende kasutuselevõtmine.
- Riiklikult või piirkondlikult juhitavad kavad, mis pakuvad hariduseeliseid või vähendavad teiste kulutusi tänu energiatõhusate tehnoloogiate kasutuselevõtmisele.
- Siduv energiasäästu sihtmärk, mis põhineb primaarenergia kasutusel ja fikseeritud võrdlusalusel.

Peale selle on ELil oma roll vanade ja ebatõhusate toodete järkjärgulise kaotamise kiirendamises, ebatõhusate seadmete turuletuleku vältimises ning ebatõhusate hoonete ehitamise lõpetamises; ning seega:

- Suunised peaksid andma pikaajalise perspektiivi, et luua stabiilne keskkond investeerimisturgude ning majanduslike ja sotsiaalsete tingimuste jaoks.
- Liikmesriikide ja piirkondade vahelisi suutlikkuse erinevusi tuleks tunnustada seal, kus see on kohane; ELi fondid peaksid seal, kus vaja, seadma prioriteediks: tööjõu koolitamise, olemasoleva hoonestuse põhjaliku uuendusprogrammi rahastamise ja info andmise seal, kus seda on kõige rohkem tarvis.

Taastuvenergia

Taastuvenergiasse investeerimine tuleb seada prioriteediks nii selleks, et saavutada ELi enda kliima- ja energiaeesmärgid kui ka selleks, et tagada Euroopa püsimine valitsustevahelise kliimamuutuse komisjoni soovitude raames, mille kohaselt peavad arengumaad vähendama kasvuhoonegaase 80–95% aastaks 2050. Taastuvenergiasse investeerimine ei too kasu üksnes kliimale. Taastuvenergia osakaalu suurendamine 92%-ni aastaks 2050 ja energiaga seotud CO₂-heidete vähendamine 95% võrra läheb ELile maksma lisaks 1800 miljardit eurot investeerimist, kuid tooks järgmise 40 aasta¹⁶ jooksul kaasa 2650 miljardi eurose säästu kütusekuludelt.

Taastuvenergia turgude ergutamine ja massilise kasutuselevõtu toetamine on põhimõtteliselt liikmesriikide vastutusel. See on saavutatav, kui turgude investeerimised mobiliseeritakse kohaste suuniste abil nagu maksustamine, standardid, volitused ja tagatud tariifid. EL saab selle toetamisel mängida olulist rolli, suunates oma fondid ülemineku hõlbustamiseks. Seda tuleks teha toetades uute, peaaegu turuvalmis tehnoloogiate uurimis- ja arendustööd ning kasutuselevõttu, eriti neid, mis on Euroopas kõrval jäänud, nagu laine- ja geotermotehnoloogia.

EL peaks samuti toetama liikmesriikidele mõeldud fonde, et tagada taastuvenergia projektide ohutus elurikkusele. On olemas selge vajadus tagada see, et edasine kliimamuutuse ja elurikkusega seotud rahastus on vastastikku toetava mõjuga. Samuti tuleks tagada see, et kliimamuutuse leevendamise meetmetel ei ole negatiivset mõju elurikkusele. Siia alla kuulub tähelepanu pööramine hüvitusprojektidele, kuna mõned uuest energeetika infrastruktuurist põhjustatud kahjud on vältimatud.

Kliimamuutusega kohanemine

Praegu ei ole ELil ühtki kindlat, otseselt kliimamuutusega kohanemist toetavat fondi. Siiski on juba vältimatute kliimamuutuse mõjudega toimetulek ka praegu ELi poliitika põhiprobleem ning on seda veelgi enam lähitulevikus – see peegeldub ka „Euroopa 2020“ strateegia tugevas rõhuasetuses kohanemisele.

Ökosüsteemi vastupidavuse suurendamine kui üks kliimamuutusega kohanemise põhikomponente peaks olema ELi kohanemispoliitika valdkondadevaheline prioriteet. Kui tagame oma ökosüsteemide korrasoleku praegu, kaitseb see neid kliimamuutuse eest ja annab ELi kodanikele mitmesugust üldist kasu. Terved, mitmekesised ja vastupidavad ökosüsteemid on oluline osa ühiskonna kohanemisest kliimamuutuste mitmete negatiivsete mõjudega, ning ELi rahastus sellistele tegevustele nagu oluliste elupaikade ja ökosüsteemide alalhoid ja taastamine võib avaldada märkimisväärset mõju.

Näiteks märgalade taastamine ja nende omavahelise seotuse parandamine Euroopas võib suurendada veevarusid tulevasteks kuivadeks suvedeks, kuid aitab ka kaitsta inimesi selliste äärmuslike nähtuste

16. Greenpeace (2010). ELi energia(r)evolutsioon – EU27 täielikult taastuva energiavaru poole. (*EU Energy [R]evolution – Towards a fully renewable energy supply in the EU27*)

eest nagu üleujutused ja põud. Samal ajal tuleb luua kaitsealade, rohealade ja -koridoride „roheline infrastruktuur“, et anda liikidele ja elupaikadele võimalus muutuvate tingimustega kohaneda. Kliimarahastus peaks eriliselt toetama ELi oluliste elupaikade piiriülest ühendatust. Selliste süsinikurikaste ökosüsteemide nagu metsade ja turbaalade kaitsmine ja edendamine aitab kaasa ka kliimamuutuste leevendamisele, tagades selle, et süsinik on ka edaspidi ökosüsteemidesse talletunud ning jätkab eraldumist ka atmosfäärist.

Veelgi enam, praegused ühise põllumajanduspoliitika fondid peaksid toetama säästlike tootmisviise, sealhulgas neid, mis annavad tulemusi leevendamise ja kohanemise seisukohalt (nt turbaalade ja rohumaade säilitamine ning säästlik külvikord).

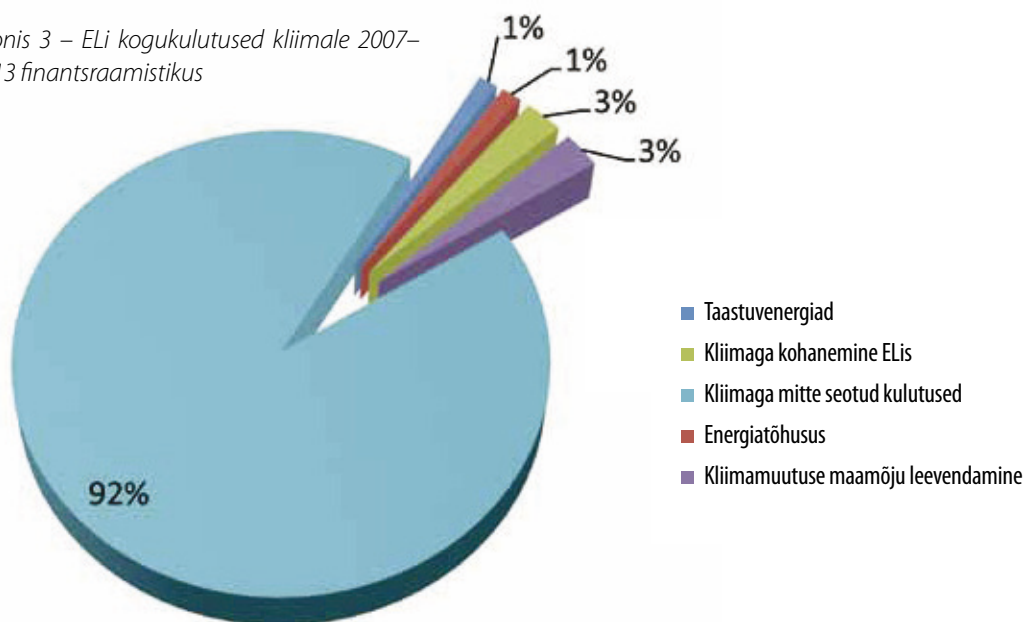
Rahvusvaheline kohustus

Kliimamuutus ähvardab kogu maailma inimeste elu põhielemente – juurdepääsu veele, toidutootmist, tervist ja maakasutust. Piirkonnana, mis on välja paisanud suure koguse CO₂-heiteid, on Euroopal ajalooline kohustus vähendada oma kasvuhoonegaaside heiteid, et anda teistele piirkondadele atmosfääri-ruumi, mida on vaja säästvaks arenguks ja vaesusega võitlemiseks. Seda tunnistab ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon kui „ühist, ent liigendatud kohustust“.

EL peab kehtestama eesmärgi vähendada heiteid aastaks 2020 vähemalt 40% võrreldes 1990. a tasemega; samuti on arenevates riikides vaja piisavalt ja asjakohaselt rahastada kliimamuutuse leevendamise ja kliimamuutusega kohanemise viise, mis ei kahjustaks ökosüsteeme. See heitmete vähendamine tuleb seada kohalikuks prioriteediks, suurendades energiasäästu ja taastuvenergia kasutamist ning vähendades fossiilkütuste tarbimist.

Need arenevad riigid, keda kliimamuutus kõige enam mõjutab, on üha enam frustreeritud arenenud riikide võimetuses pidada oma lubadusi kohanemise ja leevendusmeetmete rahastamiseks. ELi eelarve roll selles rahalises meetmes ei ole siiani päriselt selge. Praegused arenevatele riikidele tehtavad keskkonnanakulutused on keskendunud projektitasandile (teemaprogrammide kaudu), on ka mõningast riiklikku ja piirkondlikku geograafilist rahastust. Siiski puudub kliima- ja keskkonnameetmete põhjalikul integreerimisel sageli valitsuseelarve toetus. Kohanemise- ja leevendamisabi arenenud riikidelt arenevatele riikidele tõuseb aastaks 2020¹⁷ eeldatavasti vähemalt 195 miljardile USA dollarile aastas. Lisaks olemasolevatele välisfondidele peaks kliimamuutusega toimetulekuks olemas olema ka lisarahastus, et seada prioriteediks kõige vaesemate riikide ja ohualtimate piirkondade kohanemine, tagada kõigi meetmete suurenemine ja vältida ökosüsteemide vastupidavuse õõnestamist.

Joonis 3 – ELi kogukulutused kliimale 2007–2013 finantsraamistikus

17. Rahvusvaheline kliimameetmete võrgustik, <http://www.climate-network.org/content/fair-ambitious-binding-essentials-successful-climate-deal>

2.2 Elurikkuse kadumine ja ökosüsteemide lagunemine

„Elurikkuse kadumine on ülemaailmne oht, mis on sama oluline kui globaalne soojenemine. See ähvardab meie looduskeskkonda ja seega meie elukvaliteeti. Kuid elurikkus toetab ka meie majandust. Seetõttu ei tule elurikkust poliitilises päevakorras hoida mitte üksnes armastusest looduse vastu ega oma keskkonnavisiooni tõttu.“

José Manuel Durão Barroso, Euroopa Komisjoni president¹⁸

Meie visioon

Elurikkus on avalik hüve, mis on oluline mitte ainult inimeste heaolule, vaid ka meie majandustegevusele. Samuti on see põhiline eeldus kliimamuutuste leevendamiseks ja nendega kohanemiseks. See ületab riigipiire ning enamikul juhtudel turg eirab selle väärtust. Pealegi ei ole elurikkus ELis ühtlaselt jaotunud, ning vaesemad liikmesriigid vajavad selle säilitamiseks toetust. Seetõttu ei peaks elurikkusse investeerima üksnes liikmesriigid, vaid ka EL. Euroopa edasise säästliku arengu kapitalina: pakub see suurt kasumit minimaalsete investeeringute eest ning suurendab ELi eelarve mõj jõudu. Kuna EL on pühendunud aastaks 2020 seatud eesmärgile peatada elurikkuse kadumine Euroopas ja tegeleda elurikkuse märkimisväärse vähenemisega kogu maailmas (nagu märtsis 2010 leppis kokku Euroopa Ülemkogu), peaks EL nüüd andma finantsvahendid nende otsustavate sihtmärkide saavutamiseks.

Tegelikkus

ELi lähenemine elurikkuse kaitsmiseks on viinud suurima järjekindla kaitsealade võrgustikuni – Natura 2000. See on tunnustatult üks moodsamaid ja ambitsioonikamaid samme, mis on võetud elurikkuse kadumise peatamiseks. Natura 2000 võrgustik, mis loodi lindude ja elupaikade direktiivi põhjal, on Euroopa elurikkuse säilitamise poliitika nurgakivi, kuhu kuulub üle 25 000 määratud ala, mis katavad umbes 21% Euroopa kogu maismaa-alast¹⁹.

Kuid 65% Euroopa elupaikadest²⁰ on tõsisel ohul, sageli õige halduse ja kaitse puuduse tõttu, mis on kahjulike toetuste ja infrastruktuuri arenduse nega-

tiivne mõju. Pealegi kannatab Natura 2000 kroonilise rahastuse puuduse all. Et neile probleemidele vastu seista ja kogu oma potentsiaal ellu viia, on vaja rahalist toetust, muu hulgas kaitsemeetmeteks, haldustegevuseks, hüvitiste maksmiseks, jälgimiseks ja suhtlemiseks.

Vaatamata seaduslikule kohustusele toetada ja kaasrahastada Natura 2000 võrgustiku rakendamist, ei ole praegune ELi eelarve 2007–2013 suutnud tagada vajalikku rahastust. Ainult üks väga väike keskkonna erifond (LIFE+) pakub Natura 2000 ja teiste looduse säilitusmeetmete süstemaatilist rahastamist (umbes 0,2% ulatuses ELi eelarvest), samas kui Euroopa mittekeskondlikes rahastussuundades on mitu vabatahtlikku võimalust Natura 2000 jaoks. Praegused kogemused näitavad, et see vabatahtlik lähenemine Natura 2000 integreerimiseks teistesse rahastussuundadesse ei ole piisav, et katta Natura 2000 võrgustiku kulusid, mis on ametlikult hinnatud 6,1 miljardile aastas²¹. Elurikkuse rahastamise vähenemine järjekindluse Euroopa peamiste poliitikavahendite raames, koos vähese poliitilise esmatähtsustamisega liikmesriikides on tõenäoliselt peamised põhjused, miks elurikkuse rahastamise ulatuslikke võimalusi on vähe kasutatud.

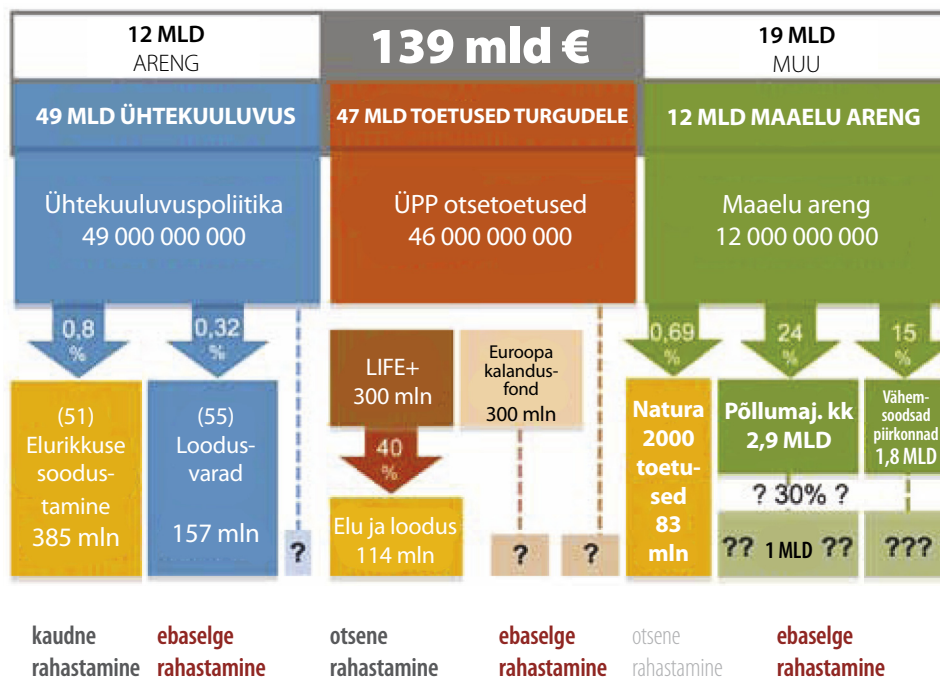
Rahvusvahelisel tasandil, eriti troopikas kaob elurikkus isegi kiiremas tempos kui Euroopas. Viimase 300 aastaga on kadunud juba 40% kogu maailma metsadest ning viimase kahe kümnendiga on kulunud 20% korallrahudest. Kuid rahastusvahendid on veel viletsamad kui ELi sees – Euroopa Komisjoni andmetel toetab ainult 3% Euroopa väliskulutustest²² keskkonda, sealhulgas looduskaitset.

18. José Manuel Durão Barroso, Euroopa Komisjoni president, konverents „Elurikkuse kaitse pärast 2010. a“ (Conference Biodiversity Protection – Beyond 2010); Ateena, 27. aprill 2009

19. Põhineb Euroopa Komisjoni pindala arvutamise läbilõikeülevaatel seisuga detsember 2009. http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/db_gis/pdf/area_calc.pdf

20. Elupaikade direktiivi artikkel 17, aruanne (2001–2006) – Ülevaade tulemustest. http://eea.eionet.europa.eu/Public/irc/eionet-circle/habitats-art17report/library?l=/papers_technical/overview_conservation_1/_EN_1.0_&a=d

21. Elurikkuse ja looduse kooskõlastusrühm (koosolek 02/03/2010). Natura 2000 rahastamine – mänguseis, päevakorrapunkt 3.A, dokument 3.A ja Euroopa Komisjon (2004). Natura 2000 rahastamine (COM(2004)431 lõplik). (Co-ordination Group for Biodiversity and Nature (meeting 02/03/2010). Financing Natura 2000 – State of Play, Agenda item 3.A, Doc.3.A and European Commission (2004). Financing Natura 2000)

Keskmesed arvud põhinevad finantsraamistikul 2007–2013

Toetus elurikkusele on seega tühine, kui arvestada seda põhjanevat rolli, mida elurikkus inimese heaolu toetamisel mängib. Elurikkuse ja ökosüsteemi teenuste kadumine praegusel kiirusel kogu maailmas on lähed perioodil 2000–2010 hinnanguliselt aastas maksma 50 mld €, ning jõuab aastaks 2050²⁴ hämmastava tasemeni: 275 mld aastas ehk 7% kogu maailma SKT-st²⁵.

Euroopa Ülemkogu kohtumisel 25.-26. märtsil 2010 rõhutasid riigipead „pakilist vajadust pöörata ümber jätkuv elurikkuse kadumise ja ökosüsteemi allakäigu trend“ ja pühendusid auhnetele sihtmärkidele: ELi elurikkuse ja selle pakutavate ökosüsteemi teenuste kaitse ja taastamine aastaks 2050, peaesmärk aastaks 2020 on elurikkuse kadumise peatamine ELis ja ELi panuse suurendamine elurikkuse kadumise peatamiseks kogu maailmas. EL peab seetõttu välja

tulema piisavate finantsvahenditega, et täita nii Euroopa kui ka rahvusvahelised kohustused.

Esmatähtsad küsimused

Natura 2000

Euroopas tuleb jõuliselt suurendada investeerimisi elurikkuse kaitsmiseks. EL peab esmalt tagama piisava rahastuse Natura 2000 võrgustikule, mis on Euroopa elurikkuse poliitika nurgakivi ning seetõttu ELi jaoks eelarveline prioriteet²⁶. ELi eelarvest peaks selleks kuluma 3–4,5 mld € aastas, mis on 50–75% Natura 2000 kogukuludest. Näited kinnitavad, et Natura 2000 tulude ja kulude suhe on väga positiivne²⁷.

Praeguse, elurikkuse jaoks mõeldud fondi LIFE+ tuleb suurendada kümnekordselt tehes kohustuslikuks vahendite eraldamise mittekeskkondlikest

22. Vt välisrahastuse lõiku lk 47

23. Euroopa Komisjon (2010). 2010. aasta aruanne Euroopa Liidu arengu- ja välisabipoliitika ning nende rakendamise kohta 2009. aastal. (Annual Report 2010 on the European Union's development and external assistance policies and their implementation in 2009)

24. TEEB (The Economics of Ecosystems and Biodiversity) (2008). Ökosüsteemide ja elurikkuse majanduslikud aspektid: vahearuanne.

25. TEEB (The Economics of Ecosystems and Biodiversity) ökosüsteemide ja elurikkuse majanduslikud aspektid (2009). Ökosüsteemide ja elurikkuse majanduslikud aspektid riiklikele ja rahvusvaheliste poliitikakujundajatele. (The Economics of Ecosystems and Biodiversity for national and international Policy Makers)

26. Elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikkel 8 võimaldab ELi kaasrahastamist Natura 2000 alade haldamiseks.

eelarveridadest, mis kõik alluvad kohustuslikule, riiklikule Natura 2000 rahastuskavale. Siiski peab ELi eelarve lisaks Natura 2000 piisava rahastuse tagamisele suunama rahalise toetuse ka looduslike elupaikade ühendamiseks üle kogu ELi.

Natura 2000 rahastamise erinevate eelarveridadega integreerimisel (integreerimise variant) on suuri eeliseid, kuid hetkel ei paista see teostuvat. Olukorda on võimalik suure osas lahendada, kehtestades kohustuslikud riiklikud Natura 2000 rahastuskavad. See parandaks riikliku toetust Natura 2000 rahastusvõimalustele mittekeskkondlikes Euroopa eelarveridadest ning parandaks läbipaistvust ja jälgitavust, selgitades neid tegevusi, mida peaks finantseeritama kas Euroopa või siis riiklikest eelarveridadest.

EL peaks andma tehnilist abi, et aidata liikmesriikidel selliseid programme sisse seada. Euroopa Komisjon ei tohiks ELi fondidest, sealhulgas LIFE, raha välja anda enne, kui riiklikud Natura 2000 programmid on kinnitatud.

Riiklikud Natura 2000 rahastuskavad peaksid sisaldama järgmist:

- Riiklikud Natura 2000 rahastusstrateegiad järgmiseks ELi eelarveks, kus on selgitatud peaprioriteete, millega tuleks tegeleda kogu perioodi vältel.
- Rahastatavate Natura 2000 meetmete kirjeldus.
- Iga ELi fondi (eelarve ja meetmed) ennustatav panus riikliku Natura 2000 võrgustikku järgmise finantsperspektiivi perioodil.
- Liikmesriikide fondide (eelarve ja meetmed) ettenähtud panus riikliku Natura 2000 võrgustikku järgmises ELi eelarves.
- Rakenduskava.
- Jälgimis- ja hindamiskava.

Praegused Euroopa fondid annavad Natura 2000 rahastamiseks mitu võimalust, kuid liikmesriigid ei ole suutnud neist võimalustest kuigi mitut kasutada. Vabatahtlikkuse põhimõtte üksi ei ole taganud Natura 2000 jaoks piisavalt raha rahastusperioodil 2007–2013. Seetõttu on vaja tagada Natura 2000 jaoks kohustuslikud eraldusfondid kõigis asjakohastes ELi eelarve ridades.

Veelgi enam, Natura 2000 merealad, mis on praegu märksa vähem arenenud kui maismaa-alad, peavad saama ELilt nõuetekohase tähelepanu ja rahastuse,

Joonis 5 – Kimalane naistepuna õiel pakkumas ökosüsteemidele olulist teenust: tolmeldamist. © Stephen Sheridan

27. Kuik, Brander & Schaafsma (2006). Globale Batenraming van Natura 2000 gebieden and The Scottish Government (2004). Šotimaa Natura 2000 alade kulude ja eeliste majanduslik hindamine. (*An Economic Assessment of the Costs and Benefits of Natura 2000 Sites in Scotland*)

ning olema seega samuti esmatähtsustatud programmis LIFE ja riiklikes Natura 2000 rahastuskavades.

Põllumajandus²⁸

Kuna põllumaa katab 50% ELi alast, on ühisel põllumajanduspoliitikal (ÜPP, ingl k CAP – *Common Agricultural Policy*) äärmiselt oluline roll selle mõjutamisel, kuidas hallatakse maad ja saavutatakse keskkonnameetmised. Euroopa Keskkonnaameti hinnangul sõltuvad 50% kogu Euroopa liikidest põllumajanduslikest elupaikadest, sealhulgas mitmed päriskodused ja ohustatud liigid.

ÜPP on üks ELi kõige vastuolulisemaid poliitikaid. Otsetoetused põllupidajatele toetavad endiselt tõhusalt intensiivpõllumajandust, millel on katastroofilised tagajärjed põllumaa elurikkusele. Probleemi lahendamiseks 2005. aastal kehtestatud nõuetelevastavus on liiga nõrga mõjuga ning selle rakendamine on jäänud väga nõrgaks ega taga seega elurikkusega arvestavat põllumajandust.

Ehkki maaelu arengu (II sammas) ja täpsemalt, põllumajanduse keskkonnameetmete kehtestamine oli edasiminekuks, kannatab ka nende rakendamine tõsiste lünkade all. ÜPP reformimine on keske tähtsusega selleks, et luua põllupidajate ja ELi vahel uus leping, mille järgi avalik toetus põhineks põllupidajate pakutaval avalikel keskkonnahüvedel, nende hulgas elurikkuse kaitse²⁹. Täpsemalt, on olemas põllumajandussüsteemid, mis tagavad elurikkuse kõrgetasemelise kaitse ning mida peaks avaliku toetusega tunnustama, sealhulgas keskkonnasõbralik (HNV – *High Nature Value*)³⁰ ja orgaaniline põllumajandus.

Peale selle on vaja teha mõningaid muudatusi praeguses põllumajanduse keskkonnakavades ning täiustada tuleb ka teisi maaelu arendamise investeeringuid. Elurikkusele tuleb pöörata märksa enam tähelepanu. Kavasid tuleb paremini suunata ja jälgida ning Natura 2000 hüvitisi ja haldusmeetmeid tuleks märgatavalt suurendada ning nende eelarved teha täiel määral läbipaistvaks, et jõuda tasemeni

vähemalt 2 miljardit € aastas, mis annab põllupidajatele ja maakasutajatele tugevaid võimalusi.

Merendus ja kalandus

Euroopa kalavarud on äärmiselt murettekitavas seisus: üle 72% Euroopa töõnduskala varudest on ülekspuuteeritud, mis on kaugelt üle maailma keskmise – 25%³¹.

Kalanduse halb haldamine – liiga palju laevu, liiga kõrged kvoodid, liiga pikad kalapüügihooajad, valimatu toimega vahendid, noorkalade püük – seab mered (ja kalanduskogukonnad) jätkuvalt ohtu. Euroopa aluste koguarv, kes alles jäänud kalu püüavad, on endiselt liiga suur. See on üks kriitilisi takistusi kalavarude taastamise teel.

Asjatundjate hinnangul tähendaks Euroopa kalavarudele õigete taastamisesmärkide seadmine ja nende jõustamine seda, et paljud ELi kalavarud oleks võimalik taastada 15 aasta jooksul või kiiremini.³² Ühise kalanduspoliitika (ÜKP, ingl k CFP – *Common Fisheries Policy*) reformimine on tohutu võimalus mineviku vigade parandamiseks.

ÜKP prioriteetsete eesmärkide hulka peaksid kuuluma:

- Elujõulise kalandussektori eeldus on see, et keskkonnasäästlikkus saab ÜKP eesmärkide seas esmatähtsaks.
- Kõigi kalavarudele tuleks kehtestada pikaajalised halduskavad, mis hõlmavad ökosüsteemipõhist lähenemist, ning need peaksid olema eeltingimus neile kalavarudele ligi pääsemiseks.
- Püügitasemed tuleks seada sellised, et need ei ületaks teadlaste soovitatud tasemeid.
- Kalavarude taastamiseks tuleks kehtestada julged ning seaduslikult ja ajaliselt siduvad sihtmärgid.
- Tuleks anda volitused laevastiku kalapüügivõimekuse vähendamiseks, nii et püügipiirkonnad kujundavad endale ise vajaliku suuruse ja võimekusega vahendid.

28. Täpsemat analüüsi ÜKP kohta vt lk 25

29. Vt BirdLife, EEB, EFNCP, IFOAM, WWF (2010). Ettepanek uueks ELi ühiseks põllumajanduspoliitikaks. (*Proposal for a new EU Common Agricultural Policy*)

30. Vt BirdLife, Butterfly Conservation, EFNCP, WWF (2010). ÜKP reform 2013 – viimane võimalus peatada Euroopa keskkonnasõbraliku põllumajanduse allakäik? (*CAP reform 2013 – last chance to stop the decline of Europe's High Nature Value farming?*)

31. Euroopa Komisjon (2010). Nõuanded 2011. a kalapüügivõimaluste asjus (COM(2010)241). (*Consultation on Fishing Opportunities for 2011*)

32. Froese, R., & Proelß, A. (2010). Kalavarude taastamine hiljemalt 2015: Kas Euroopa peab tähtajast kinni? Kala ja kalapüügipiirkonnad, 11(2), 194–202. (*Rebuilding fish stocks no later than 2015: Will Europe meet the deadline? Fish and Fisheries*, 11(2), 194-202)

- Võimalikud toetused tuleks suunata meetmetele, mis võimaldavad püügipiirkondi säästlikult hallata – näiteks valitud toimega vahendid, täiustatud teadusuuringud ja nõuetele vastav tehnoloogia.
- Tuleb vältida liigse püügivõimekuse ümberpaigutamist väljapoole ELi – me ei tohi oma ülepüügi probleeme üle kanda kolmandate riikide vetesse ega ohustatud süvamerekeskkonda.
- Kalapüügipiirkonnad peaksid töötama ranges ELi standardi- ja järelevalveraamistikus, kus nõuete rikkumise korral on olemas tõhusad sanktsioonid.

ELi eelarve peaks vastama neile reformitud ÜKP põhimõtetele. Siia kuulub selliste kahjulike kalandustoetuste kaotamine nagu kütusetoadetused või tegevuse ajutise peatamise toetused; toetada tuleb kalapüügipiirkondade pikaajalises halduskavas määratletud sihtmärke, et saavutada säästlikud kalapüügipiirkonnad.

Infrastruktuuri arendamine

Praegune ELi eelarve toetab endiselt ulatuslikult suuri infrastruktuuri arendusi, millel on oht kahjustada elurikkust. Siia kuuluvad mitmed transpordiinvesteeringud (eriti maanteed ja kiirteed, potentsiaalselt raudteed, elektrienergia ülekande jms), vee- ja üleujutushaldus (tammid jms), turism (suusanõlvad, jahisadamad) või majandusarendus (sadamad). Infrastruktuuri arendamist toetatakse enamasti ühtekuuluvuspoliitika kaudu. Paljudel juhtudel saab kahju elurikkusele ära hoida nutika lähenemise abil – võttes elurikkust arvesse mis tahes projekti algusest peale.³³

Enamiku infrastruktuuri projektide vajadust põhjendatakse nende kasulikkusega majandusarengule ja

töökohtadele. Siiski viitavad üha kasvavad tõendid sellele, et nende maksumus, pidevad kuluületused ja viivitused annavad sageli vähem tulemusi kui oodati; seega on nende kulutõhusus oodatust märksa väiksem. Peale selle võivad sellised projektid, eriti juhul, kui need infrastruktuurid asuvad elurikkustel aladel, olla väga tugeva negatiivse mõjuga, mida ei ole õigesti hinnatud ja tõhusalt leevendatud, ning viia seega lisakuludeni hüvitiste näol.³⁴

Järgmine ELi eelarve peaks tagama selle, et ELi rahastatavatele infrastruktuuriprojektidele tehakse rangem hindamine, muu hulgas tuleb hinnata keskmise ja pika perspektiivi kulukust seoses mõjuga elurikkusele (ja kliimale) ning hoolikalt kontrollida, kas mahedamad alternatiivid ei oleks tõhusamad ja odavamad. Vähimal juhul peab ELi eelarve tagama selle, et kasutusele on võetud kõik võimalikud leevendusmeetmed.

Rahvusvaheline vastutus

Elurikkuse kaitsmisesse ja ökosüsteemide taastamisse investeerimine on olulise tähtsusega nii vaesuse tõrjumises kui ka kliimamuutuse leevendamises ja sellega kohanemises. Selle kajastamiseks tuleb ELi eelarve välismõõtme ressursse tugevalt suurendada, parandada nende tõhusust ning teha elurikkusest üks peamisi prioriteete.

Veelgi enam, paljudel juhtudel ei ole Euroopa liikide kaitsmine võimalik ilma väljaspool ELi toimuva tegevuseta (nt rändlinnud Aafrika talvitumisaladel). Seetõttu peaks ELi rahenduslik toetus olema kättesaadav ka ELi liikide kaitsemeetmeteks nende kogu rändete ulatuses.

Lõpuks on ELil ka eriline vastutus oma ülemereüksuste elurikkuse varade kaitsmisel.³⁵

33. ASFINAG (2009). Natura 2000 und Artenschutz – Empfehlungen für die Planungspraxis beim Bau von Verkehrsinfrastruktur. (saadaval ainult saksakeelsena)

34. Vt nt Maailma Tammide Komisjoni (*World Commission on Dams and Development*) 2000. a novembri aruannet tammide ja arengu kohta.

35. Lisainfot ülemereüksuste kohta vt lk 44.

2.3 Ressursside ebatõhus kasutamine

„Mis võiks olla elementaarsem ja universaalsem kui heaperemehelikkus selle õhu suhtes, mida me hingame, selle maa suhtes, millel me kõnnime ja selle vee suhtes, mida me joomme?“

Janez Potocnik, keskkonnavolinik³⁶

Meie visioon

EL peab hiljemalt aastaks 2050 üle minema planeedi piiratud looduslike ressursside ülekasutamiselt säästlikule tarbimismustrile, mis arvestab globaalset taluvusvõimet. Euroopa ressursikasutuse märkimisväärne vähendamine tuleks saavutada juba aastaks 2020.

EList peaks saama maailma kõige ressursitõhusam majandus ning alates aastast 2014 peaks see kasutama oma piiratud eelarvet selle ülemineku esilekutsumiseks. Nõnda sunnib EL ennast vähendama oma ressursikasutust ja kasvavat kollektiivset sõltuvust impordist ning suurendab samas taaskasutust ja taastamist.

Tegelikkus

Loodus annab inimestele kõik eluks vajalikud loodusvarad: materjalid, vesi, õhk, energia ja maa, mis on inimkonna ja kõigi elusolendite olemasolu ja planeedil ellujäämise aluseks. Enamik neist varadest on ületarbimise tõttu ohus.

ELi ökoloogiline jalajälg ületab planeedi taluvusvõimet üle 2,5 korra. Euroopa on maailma suurim ressursside importija.³⁷ Lisaks üleekspluateerimise ja keskkonna seisundi halvenemise ohule ähvardab see ressursitarbimise tase ELi majandust ja püüdlusi tagada juurdepääs üha vähenevatele ressurssidele. Vähendades oma nõudmist loodusvarade järele saab EL tugevdada oma majandust.

Ressursside kaitsmine ja ülitõhus kasutamine on kriitilise tähtsusega meie kodanike ja majanduse heaolu tagamisel. Euroopa prioriteetideks peaks saama ressursikasutuse vähendamine, nihe loodusvarade tarbimismustrites ning majanduskasvu range eral-

damine nõudlusest loodusvarade järele. Euroopa 2020 strateegias tehakse ressursitõhususe juhtalga-tuse näol väga õige ettepanek esimeseks sellesuunaliseks sammuks. Seetõttu peaks ELi eelarve kehtestama õiged stiimulid, et toetada ressursisäästlike tehnoloogiate arendamist ja algatada ressursside kaitsmisega seotud uute töökohtade loomist.

Euroopa raha tuleks investeerida ainult sinna, kus on olemas parimad tehnoloogiad ressursside säästmiseks ja taaskasutamiseks. ELi plaan on kasutada oma piiratud rahalisi ressursse selleks, et pikaajalises perspektiivis investeerida selliste tehnoloogiate rakedamisse, mis vähendavad loodusvarade kasutamist. See lähenemine peaks tagama nii loodusvarade kui ka Euroopa kodanike raha säästlikkuse sellises maailmas, kus ressursside suurenev hind mõjutab otseselt ELi majandust. Horisontaaltasandil peaks EL rakendama integratsioonilist lähenemist, edendades ressursitõhusust kõigis sektorites kõigi poliitike kaudu.

Jäätmed

Ainult üksikud Euroopa riigid on seni suutnud stabiliseerida või vähendada oma olmejäätmete kogust, või saavutada suhteliselt kõrge taaskasutuse- ja kompostimistase, ehkki paaril viimasel aastakümnel on EL vastu võtnud mitmeid suuniseid, mille eesmärk on vähendada jäätmete teket ja suurendada taaskasutuse ja kompostimise ulatust.³⁸ Jäätmetekke vähendamine on esimene prioriteet, kuid on selge, et on olemas tohutu potentsiaal taaskasutuse, taaskasutuse ja kompostimise ulatuse suurendamiseks, võttes arvesse, et parimate tulemustega piirkond – Flandria – taaskasutuse tase on 70%, mis on kõigist liikmesriikidest suurim.³⁹

Sellel, kuidas Euroopa oma jäätmeid käitleb, on suur mõju kliimamuutusele: mõju hulka kuulub põletamisel tekkivad fossiilkütusest tulenevad CO₂-heidet

36. Janez Potocnik, keskkonnavolinik oma 13. jaanuari 2010 pöördumises Euroopa Parlamendi keskkonnakomitee poole keskkonnameetmete määratud volinikuna.

37. Friends of the Earth Europe (2009). Ületarbimine? Kuidas me kasutame maailma loodusvarasid. (*Overconsumption? Our use of the world's natural resources*)

38. Nende hulgas jäätmete raamdirektiiv ja prügiladirektiiv, mis mõlemad on suunatud prügilasse sattuvate töötlemata orgaaniliste jäätmete koguse vähendamisele.

39. OVAM (2006). Jaarverslag 2005. lk 69. (saadaval ainult hollandikeelsena)

ja prügilatest eralduv metaan, mis on veelgi tugevama mõjuga kasvuhooonegaas. Teisalt on taaskasutusel rohkem keskkonnaeeliseid ning väiksem mõju keskkonnale ja kliimale kui muudel jäätme-haldusviisidel; samuti on see töömahukam, luues seega rohkem töökohti. Kui kogu Euroopas võetaks taaskasutusse 70% olmejäätmetest – mitte 50%, nagu on 2020. aastaks seatud eesmärk –, siis looks see üle 500 000 töökohta.⁴⁰ Taaskasutus vähendab ka uute ressursside kaevandamise ja töötlemise vajadust, mis säästaks veelgi fossiilkütuste energiat ning väldiks ökosüsteemide kahjustamist. Taaskasutusse võetud materjalidel on ka väärtus – praegu matab või põletab EL igal aastal üle 5 miljardi € väärtuses ressursse.⁴¹

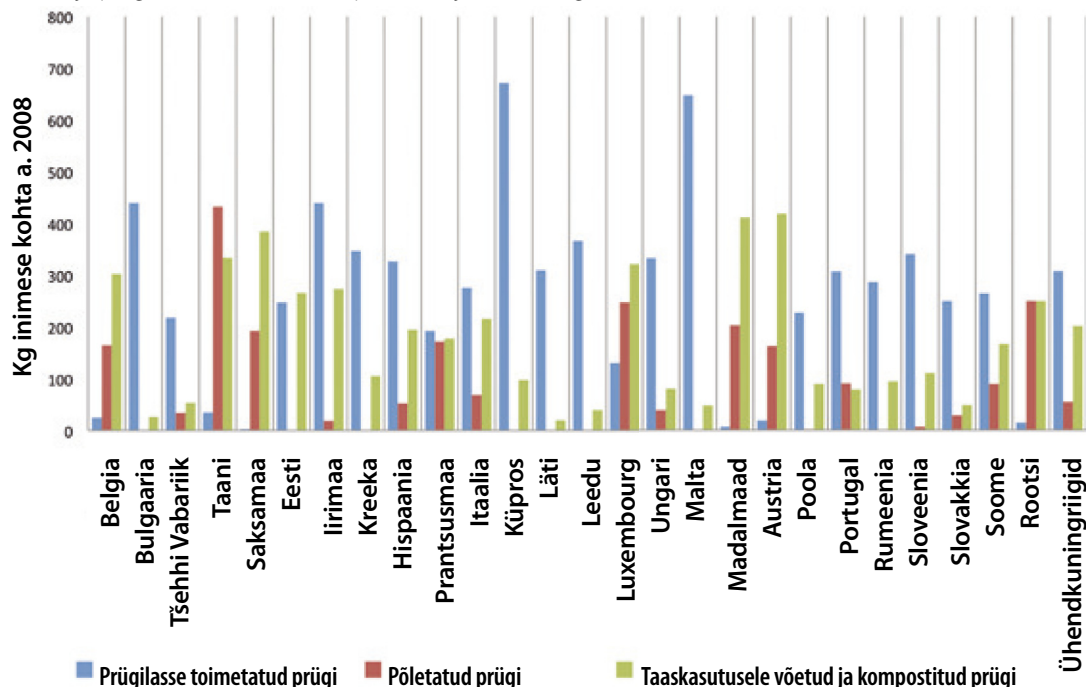
On olemas märkimisväärne potentsiaal kulutada Euroopa fondide raha jäätmete vähendamise, taaskasutamise, taaskasutuse ja kompostimise projektidele, selle asemel et rahastada paari üksikut hiiglaslikku jäätmete põletamise projekti. Jäätmete põletamine on aegunud ja kulukas tehnoloogia,

millel on halb mõju kliimale. Jäätme-põletusahjude paindumatus ja pikk kasutusiga (tavaliselt 20 aastat) külmutab jäätmete vähendamise ja taaskasutuse täiustamise võimalused, kuna majanduslikult tulusaks toimimiseks peavad need põletama ühtlases koguses jäätmeid. Praegune tava toetada selliseid kahjulike jäätmete töötlemispraktikaid nagu jäätme-põletusahjudesse või prügilatesse investeerimine tuleks asendada integreeritud jäätme-halduse põhimõtetega, mis on kohandatud sobivaks asjassepuutuvalle piirkonnale.

Vesi

2009. eurobaromeetri uuring näitas, et peaaegu 2/3 eurooplastest leiab, et vee kvaliteet ja kvantiteet nende riigis on tõsine probleem.⁴² Vaatamata vee kriitilisele tähtsusele inimeste tervisele, elurikkusele ja majandusele peetakse magevee ökosüsteeme üheks maailma kõige ohustatumateks.⁴³ Nüüdseks on näha mitmeid ohtusid, mis suurendavad konkurentsi vee pärast: „vana“ veesaaste nagu nitraadid ja fosfor, „esilekerkivad saasteained“ nagu

Joonis 6 – Jäätmete taaskasutusel on Euroopas endiselt tohtu potentsiaal. Andmeallikas: Euroopa Komisjon, Eurostat. Märkus: taaskasutusele võetud ja kompostitud jäätmete hulk on määratud kui erinevus tekkinud olmejäätmete ja prügilasse toimetatud või põletatud jäätmete koguse vahel.

40. Friends of the Earth Europe. (2010). Rohkem töökohti, vähem prügi. (*More jobs, less waste*)

41. Friends of the Earth Europe. (2009). Rasku lastud: väärtuslikud ressursid, mida Euroopa riigid matavad ja põletavad. (*Gone to Waste: The valuable resources that European countries bury and burn*)

42. Eurobaromeetri kiire veelane küsitlus – analüüsi aruanne (2009), lk 10. http://ec.europa.eu/environment/water/participation/pdf/eurobarometer_report.

farmaatsiatooted, vee liigtarvitamine, jõgede hajumine ning jõgede, järvede ja märgalade füüsiline muutmine. Kliimamuutuse tõttu muutuvad need probleemid veelgi akuutsemaks: veenappus mõjutab juba praegu vähemalt 11% Euroopa elanikest ja 17% Euroopa territooriumist.

Kuid magevee ökosüsteemidest⁴⁴ sõltuvate ökosüsteemiteenuste ja elurikkuse kadumise eeldatav kulu näitab siiski, et praegune rahaline toetus ei ole probleemidega proportsioonis. Finantsvahendid ei ole järele jõudnud Euroopa suunistele ja seadustele ning nii ELi kui liikmesriikide raha on endiselt puudu. Veelgi murettekitavam on see, et mõned kahjulikud Euroopa toetused on suurendanud vee liigtarbimist (põllumajandustoetused kastmiseks nappide veevarudega piirkondades) või jõgede hajumist (üleujutuste kaitseks tehtavad infrastruktuurid, mis viivad probleemi allavoolu ja halvendavad seda veelgi, ei ole pikas perspektiivis tulemuslikud).

EL peaks tagama nende uuenduslike meetmete (sealhulgas rahvusvahelise koostöö) piisava rahastuse, mida arendatakse vee raamdirektiivi raames;

kaotama kahjulikud toetused, mis pärivad säästlikku veehaldust; parandama integreeritud lähenemist veeküsimustele kõigis eelarveridades ning tagama piisava rahastuse ökoloogilise üleujutusohu haldamiseks üleujutusohu haldamise direktiivi raames.

Materjalid

Samal ajal kui EL püüdleb poliitika poole, mis tagab kõrge elukvaliteedi kogu maailma tänastele ja homsetele elanikele, tarbib iga eurooplane kolm korda nii palju ressursse kui Aasia elanik ning üle nelja korra rohkem kui Aafrika elanik. Osana majanduslikust järelejõudmisest suurendavad arenevad riigid oma nõudlust toormaterjalide järele. Vaja on ülemaailmselt lahendust, et määrata, kuidas saab nappe toormaterjale ülemaailmselt tarbida, ilma planeedi keskkonnataluvust ületamata, võttes arvesse, et maailma elanikkond on aastaks 2050 umbes 9 miljardit. Selles üha napinevate ressurssidega maailmas vajab ELi majandusmudel põhjalikku muutmist.

Selleks, et saavutada toormaterjalide absoluutnõudluse märkimisväärne vähenemine, peab Euroopa

Joonis 7 – Jäätmekogumine ja taaskasutus pakub endiselt märkimisväärset potentsiaali rohelise majanduse arendamiseks, vähendades samas ELi ökoloogilist jalajälge. © Ariel Brunner

43. WWF (2008). Living Planet Report.

44. TEEB (2008). Ökosüsteemide ja elurikkuse majanduslikud aspektid: vahearuanne. Euroopa Komisjon. (*The Economics of Ecosystems & Biodiversity: An Interim Report*)

Joonis 8 – Kahjulikud põllumajandustavad võivad viia pinnase seisundi halvenemise ja erosioonini. Ungari. © Szabolcs Nagy

oluliselt muutama tarbimismustreid ja tootmisviise. ELi eelarvega saab seda üleminekuprotsessi tugevalt mõjutada.

Keelata tuleb igasugune otsene või kaudne toetus kahjulikele kaevandustavadele nagu viljaka pinnase hävitamine, veenappuse põhjustamine, toksiline saaste või sotsiaalne lõhestamine arenevates ja esiletõusvates riikides. ELi eelarvest toetuse saajad peaksid järgima materjalikasutuses rangeid tõhususstandardeid ning ELi eelarve peaks toetama ainult projekte, kus kasutatakse parimat olemasolevat tehnoloogiat nagu teadustöö alternatiivsete (s.t taastuvate) materjalide leidmiseks ning maksimaalse ressursitõhususega protsessid ja projektid.

Maa ja pinnas

Maa on üha suurema surve all, ühiskonna ressursi- ja ruumivajadus ühelt poolt ja selle võime neid vajadusi toetada ja leevendada. See on viimas maastiku,

ökosüsteemide ja keskkonna enneolematu muutumiseni. Peale selle on Euroopas suur maaga seotud probleem pealiskaudselt kadumise erosiooni ja ehitustegevuse, saastumise ja hapestumise tõttu. Pinnas, mis hoiab endas kaks korda rohkem orgaanilist süsinikku kui taimestik, on võtmetähtsusega ja väga keerukas loodusvara, mida alahinnatakse.

EL peaks vältima igasugust kahjulikku mõju maakasutusele ning ELi eelarve ei tohiks toetada projekte, mis viivad pinnase ülemaailmse halvenemiseni (sh pinnasekahjustused, raadamine ja loodusvarade üha suurenev eksploateerimine nii ELis kui ka sellest väljaspool). EL peaks võtma suuna säästlikule põllumajandusele, et vähendada pinnase halvenemist ja vee üleekspluateerimist (mis põhjustab maa kõrbestumist). Oma kliimasuunistes peaks EL arvestama kaudse maakasutuse muutmise mõju nii Euroopas kui ka sellest väljaspool.

3. ELi fondide reformimine

3.1 Ühine põllumajanduspoliitika

„Kas peaksime lihtsalt pealt vaatama, kuidas pinnase ja vee kvaliteet halveneb? Kas peaksime mõtlema, et elurikkuse kadumine on vältimatu? Kas peaksime lihtsalt võtma mugava asendi ja kliimamuutusega leppima? Ma ei arva nii. Ühiskond ei ole keskkonnaprobleemidega silmitsi seistes passiivne. Põllumajandusel on pakkuda lahendusi.“

Dacian Ciolos, põllumajanduse ja maaelu arengu volinik⁴⁵

Eesmärk

Ühine põllumajanduspoliitika (ÜPP) peab tunnustama põllupidajaid ja maaharjaid avalike hüvede loomise eest, samas tuleb rakendada sobivaid suuniseid tagamaks seda, et väliskulusid võetakse turuhindades arvesse. Euroopa põllumajanduspoliitika peab liikuma eemale rahandusliku sõltuvuse ja hüvitiste loogikast ning võtma omaks avalike hüvede loomise loogika, mis põhineb põllupidajate ja ühiskonna vahelisel uuel lepingul. See oluline ümberkujundamine tunnustaks sellist maahaldustegevust, mis toob kasu ühiskonnale ja keelab avalikel fondidel toetada tegevusi, millel on keskkonnale kahjulik mõju.

Pisut üle 5% ÜPP eelarvest kulutatakse põllumajanduse keskkonnavadele ning rea maaelu arengukavade analüüs on näidanud, et palju väiksem osa kulutatakse sihtotstarbelistele, hästi kavandatud ja ellu viidud kaitsmiskavadele.⁴⁶

Põllumajandus peaks olema elurikkuse ja loodusvarade edendamise juhtiv jõud. Selle tähtsus kasvab sedamööda, kuidas ökosüsteemid kokku varisevad, kuna juba praegu muutuvad napid loodusvarad veelgi napimaks ja kliimamuutuse tagajärjed aina valusamaks.

Pikaajalise toiduga kindlustatuse tagamine tähendab seda, et Euroopa põllumajandussüsteemid

tuleb teha säästlikuks ja kaitsta neid loodusvarasid, millest sõltub toidutootmine: pinnas, vesi ja elurikkus. Ehkki on äärmiselt oluline suunata toetused ümber avalikke hüvesid loovatele põllupidajatele, vajab säästlik põllumajandus ka suurt hulka tootmist, tarbimist ja kaubandust reguleerivaid suuniseid.

Tegelikkus

Põllumajandus on otseselt vastutav peaaegu kümnendiku ELi kasvuhoonegaaside heidete eest⁴⁷, 2008. aastal andis see kasvuhoonegaaside heidetest 9,5% (EU-15) ja on seega energiasektori järel teiseks suurim heidetekitaja. Siia ei ole arvestatud lisaheidet nagu neid, mis tekivad väetise tootmisest või imporditud söödast, ehkki meie praegused põllumajandustavad põhjustavad ka neid. Kasvuhoonegaaside heidete vähendamine põllumajandussektoris on ELi esmane prioriteet, kui on kavas saavutada 2020. aastaks seatud sihtmärgid.⁴⁸ Peale selle tunneb põllumajandussektor muutuva kliima mõju, samas on põllumajandussektoril oluline osa kliimaga kohanemise probleemi lahendamisel.⁴⁹

Elurikkuse kaitsmise suur tähtsust kui säästliku arengu eeldust on rõhutatud ELi elurikkuse tegevuskavas, mis tegeleb elurikkuse küsimuste teistesse poliitikavaldkondadesse ühtse integreerimise probleemidega, ning määratleb selleks auhane ülesanded vajaliku rahastuse. ÜPP eesmärk on tagada olulised rahastusvõimalused elurikkuse kaitsmiseks ELis.

45. Dacian Ciolos, Euroopa põllumajanduse ja maaelu arengu komisjon (*European Commission for Agriculture and Rural Development*), avaliku mõttevahetuse konverentsil pealkirjaga „ÜPP pärast aastat 2013“ (*The CAP after 2013*), 20. juulil 2010.

46. BirdLife International (2009). Saaks paremini: kuidas tegeleb ELi maaelu arengu poliitika elurikkusega? (*Could do better: How is EU Rural Development policy delivering for biodiversity?*)

47. Euroopa Komisjon (2009). Euroopa põllumajanduse roll kliimamuutuste leevendamises. (*The role of European agriculture in climate change mitigation*)

48. 2009. a juunis sai ELi kasvuhoonegaaside heidete vähendamine vähemalt 20% võrreldes 1990. a tasemega osaks „kliima- ja energiapaketi“, mis on ELis õiguslikult siduv ja kohustuslik.

49. Euroopa Komisjon (2009). Kliimamuutusega kohanemine: Euroopa tegevusraamistiku suunas – Euroopa põllumajanduse ja maapiirkondade probleem. (*Adapting to climate change: Towards a European framework for action – The challenge for European agriculture and rural areas*)

2010. aastal uuendasid Euroopa riigipead oma pühendumist elurikkuse kadumise ümberpööramiseks, võttes vastu julged sihtmärgid, mida ei ole võimalik saavutada meie põllumajandusmaastikku ja -tavadid põhjalikult ümber kujundamata.

ÜPP on ka ELi peamine vahend maakasutuse probleemidega tegelemiseks. Euroopas tervikuna kasutatakse 24% veevõtust põllumajanduseks. Kuid Lõuna-Euroopas moodustab põllumajandus kogu veevõtust 60% ning ulatub teatud piirkondades koguni 80%-ni.⁵⁰ Euroopa põllumajandus on üks peamisi veereostuse, eutrofeerumise ja elurikkuse kadumise põhjustajaid.

Põllumajandusel on kahjulik mõju ka pinnase erosioonile ja maa seisundi halvenemisele. Vee ja tuule mõjul toimuv pinnase erosioon mõjutab põllumajandusmõjude tõttu Euroopa maad (umbes 15%).⁵¹ Peale selle on ELi põllumajandus muutunud väga sõltuvaks fossiilkütustest (nii otseselt kui ka kunstlike lämmastikväetise kasutamise kaudu) ning imporditud loomasöödadest ja fosforist. Need sõltuvused on andnud tulemuseks suure ökoloogilise jalajälje ja suurendanud Euroopa toidusüsteemi haavatavust välistele löökidele.

Kuna põllumaa katab 50% ELi alast, on ÜPP-i äärmiselt oluline roll selle mõjutamisel, kuidas hallatakse maad ja saavutatakse keskkonnanäesmärgid. ÜPP-le eraldati praeguseks, 2007–2013 perioodiks kokku 317,39 miljardit €, mis moodustab ELi 2009. a eelarvest ligikaudu 37%. Praegune ÜPP ei ole suutnud lahendada Euroopa põllumajandus- ja maapiirkondadega seotud pakilisi probleeme – samuti ei tooda see tagasi sinna investeeritud raha.

Põhiosa ÜPP eelarvest kulutatakse otsetoetustele (80%), mis tehakse Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi (EAGF – *European Agricultural Guarantee Fund*) kaudu. Otsetoetused (I sammad) koosnevad ühtsest otsetoetuste kavast (SPS – *single payment scheme*, 66% EAGF-ist) vanades liikmesriikides, kus hüvitised kajastavad tootmistoetuste varasemat taset; ühtsest pindalatoetuse kavast (SAPS – *single area payment scheme*, 9% EAGF-ist), mis jaotatakse standardtoetustena hektari kohta, vastavalt liikmesriikide määratud summale; ning turusekkumistest (sh eksporditoetused ja sekkumisostud).

2005. aastal vastu võetud „nõuetele vastavuse“ süsteem nõuab, et põllupidajad, kes neid toetusi saavad, järgivad teatud hulka reegleid, mis on moodustatud heade põllumajandus- ja keskkonnanõuetega seotud, olemasolevate seaduste ja standardite teatud aspektidest. Kui ilmneb nõuete rikkumine, peavad toetuse saajad saadud summad tagastama. Kuid sel süsteemil pole õnnestunud tagada olulisi keskkonnanõuete selliste probleemide tõttu nagu ähmasus, millega enamik nõudeid on liikmesriikides määratletud, ebapiisav kontrolli- ja trahvisüsteem, järelevalve ja hindamise puudumine ning liikmesriikide loomuvastane algatus vähendada igasuguseid soodustusi (75% trahvidest makstakse tagasi ELi).

Osaliselt liikmesriikide finantseeritav Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfond (EAFRD – *European Agricultural Fund for Rural Development*) rahastab Euroopa maaelu arengupoliitikat. Fond (II sammad) jagab oma kulutused neljal teljel. Teljel 2, mille alla kuuluvad põllumajanduse keskkonnakavad, on liikmesriikidel suurim minimaalne kulutamiskohustus (25%) ning see on keskkonnale kõige olulisem.

Samuti on see üks väheseid vahendeid, mida valitsused on realselt kohustatud keskkonnanõuetele kulutama, kuna põllumajanduse keskkonnakavade põllupidajatele kättesaadavaks tegemine on kohustuslik nõue. Siiski sisaldavad paljud maaelu arengukavad endiselt meetmeid, mis kahjustavad elurikkust või mis ei ole õigupoolest kavandatud keskkondlikult väärtuslike põllumajandussüsteemide toetamiseks. Ehkki sellel on palju puudusi – peaaesjalikult vale rakendamise ja kavandamise tõttu –, põhineb maaelu arengupoliitika mõistlikel põhimõtetel (nt hästi määratletud eesmärgid, lepingupõhisus, jälgimine ja hindamine, Komisjoni heakskiit, huvirühmadega konsulteerimine), mis loovad arvestatava potentsiaali elurikkuse, kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise ning loodusvarade kaitsmise toetamiseks.

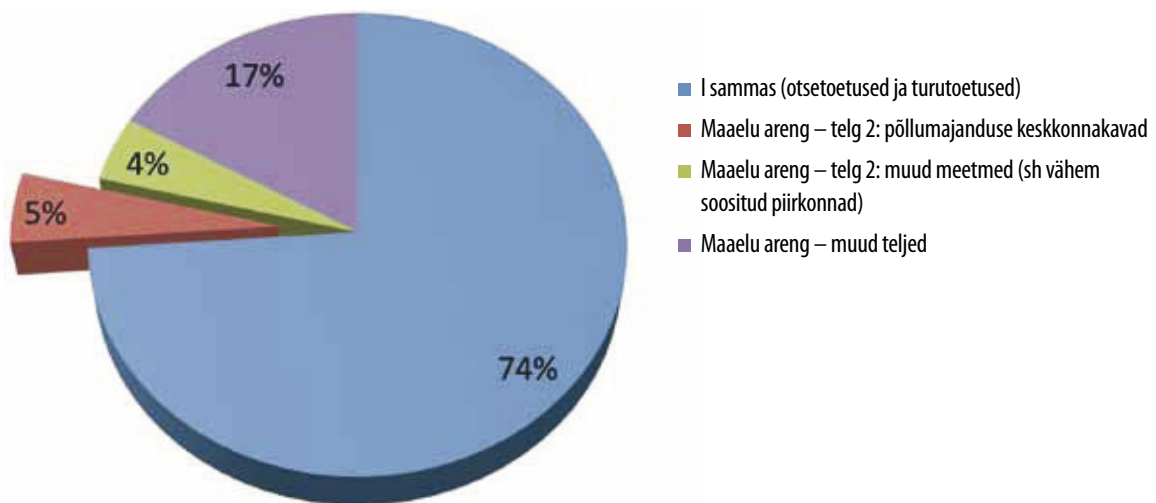
Soovitused

Reformitud ÜPP peaks suunama fondid ELi säästliku arengu eesmärkide saavutamisele, kaotades järk-järgult kõik põllumajandustoetused, mis kergendavad kauba müümist maailmaturgudel alla tootmishinna.

50. EEA (*European Environment Agency – Euroopa Keskkonnaamet*) (2009). Euroopa veevarud – veenappuse ja põuuga võitlemine. (*Water resources across Europe – confronting water scarcity and drought*)

51. EEA (2007). Euroopa keskkond – neljas hinnang. (*Europe's environment – the fourth assessment*)

Joonis 9 – Põllumajandusfondide kulutuste jaotus 2007–2013 finantsraamistikus. Allikas: Euroopa Komisjon.

Selleks, et põllupidajad toodaksid rohkem avalikke hüvesid, on vaja muuta Euroopa praeguste otsetoetuste (I sammas) struktuuri. Euroopa maapiirkonnad vajavad mõistlikku, hästi varustatud maaelu poliitikat, mis keskendub maaelu arengule ja avalike keskkonnahüvede loomisele, millel poleks muidu turgu. Mõned kõige olulisemad, põllumajandusega seotud avalikud hüved on põllumajandusmaa elurikkus, geneetiliste põllumajandusressursside kaitsmine, vesikondade funktsionaalsus, ligitõmbavad põllumajandusmaastikud, süsiniku sidumine, vastupidavus kulutulele jm loodusohutudele, ökosüsteemi vastupidavus kliimamuutustele ning vilgas maaelu.

ÜPP fondid tuleks suunata hästi määratletud kavadesse, mis toetavad säästlikke põllumajandussüsteeme ja üleminekut säästlikumatele põllundusviisidele; sihtotstarbelistesse põllumajanduse keskkonnakavadesse ning säästliku põllumajanduse investeringutesse ja sellistesse toetusmeetmetesse nagu nõuandeteenused. Vaja on üleminekupeeriоди koos tõhusate mehhanismidega ülemineku hõlbustamiseks. Teatud toetused toetaksid avalikke hüvesid loovate põllumajandussüsteemide majanduslikku tasuvust; teised kompenseeriksid teatud kohustused, toetades samas üleminekut säästlikumatele põllundustavadele.

Põllumajanduse rahastamise eesmärkide hulka peaks kuuluma:

- ÜPP fondid peaksid kiirendama üleminekut säästlikumatele põllundussüsteemidele, mis suudavad ühendada piisava ja vajaliku toidukoguse tootmise ning väiksema keskkonnamõju ja ressursside hoolika kasutamise.
- Toetused peaksid olema lepingupõhised. Toetused põllupidajatele peaksid olema põhjendatud selge avaliku huviga, nagu näiteks avalike hüvede loomine. Toetused määratakse selleks, et toetada avalike hüvede loomist ning põhinevad kirjalikul lepingul ühiskonna ja toetuse saaja vahel. See alus annab toetustele legitiimsuse ja tagab selle, et nii toetuse saaja kui ka maksu maksjad mõistavad täiel määral, mida nõutakse ja mida tunnustatakse.
- Liikmesriikidel peaks olema ÜPP fondide jaoks rahastuskava. Üldreeglid, juhised ja Euroopa prioriteedid tuleks otsustada ühiselt, kusjuures liikmesriigid ja piirkonnad määravad Komisjonile kinnitamiseks kavade üksikasjalikkuse, vastavad eelarveeraldused ja riiklikud/piirkondlikud prioriteedid. Komisjon peaks programmi täitmist ka jälgima, et tagada ühtsus ja järjekindlus ning vältida kuritarvitamist.
- Kõiki ÜPP kavasid tuleb enne heakskiitmist hinnata tagamaks, et neil ei ole äri mõjutavaid tahtmatuid või kaudseid tagajärgi ning et need ei kahjusta arenevate riikide potentsiaali jätkusuutlike kohalike turgude arenemiseks.

Joonis 10 – Ulatuslik karjatamine Andaluusias, Hispaanias. © Pierre Commenville

3.2 Ühtekuuluvuspoliitika

„Kavatsen parandada ELi sekkumispoliitika üldist arusaadavust, seades sisse tihedama kooskõlastamise muude ELi suunistega ja ühtekuuluvuspoliitika selgema joondatuse ELi strateegilise põhikavaga.“
Johannes Hahn, regionaalpoliitika volinik⁵²

Eesmärk

Euroopa struktuuri- ja ühtekuuluvusfondid peaksid soosima säästlikku arengut ja üleminekut vähese energiatarbimisega ja ressursitõhusale ühiskonnale, mis elab oma ökoloogiliste piiride raames. Ühtekuuluvuspoliitika peaks toetama energiatõhususmeetmete taastuvenergiaallikate kasutuselevõttu ja peaks vältima oma investeeringute igasugust kahjulikkust mõju ühiskonnale ja keskkonnale.

Tegelikkus

ELi ühtekuuluvuspoliitika püüab võimendada protsessi, mis taotleb ELi vaeste ja rikaste piirkondade vahelise lõhe ületamist, edendades majanduslikku, ühiskondlikku ja territoriaalset ühtsust. See põhineb

ühiskondlike erinevuste vähendamisel, edendades tööhõivet ja sotsiaalset kaasatust. Selle vahendid – struktuuri- ja ühtekuuluvusfondid – on mõeldud nende eesmärkide saavutamiseks. Perioodil 2007–2013 on ELi ühtekuuluvuspoliitika rahastuse summa kokku 347 miljardit €. ⁵³

Ühtekuuluvuspoliitika on rajatud arenguparadigmale, mis keskendub majanduste kvantitatiivsele kasvule ELi Lissaboni strateegia egiidi all. See majanduslikule kasvule keskendumine jätab keskkonnasamba püsivalt ebavõrdsesse seisusse. Üks algpõhjusteid on SKT kasutamine rahaliste jaotuste alusena ning edenematus selliste kriteeriumite määratlemisel, mis sobiksid paremini tänapäeva probleemidega.

Joonis 11 – Kavandatud Struma kiirtee, mida rahastati struktuuri- ja ühtekuuluvusfondidest, ähvardab selle Natura 2000 rabavat elurikkust. Kresna Gorge, Bulgaaria. © Boyan Petrov, NMNHS

52. Euroopa Parlament (2009). Vastused Euroopa Parlamendi küsimustele, mis esitati (regionaalpoliitika) määratud volinikule Johannes Hahnile. (*Answers to European Parliament Questionnaire for Commissioner-designate (Regional Policy) Johannes Hahn*)

53. Euroopa Komisjon (2008). Piirkondlik töö, ELi regionaalpoliitika 2007–2013. (*Working for the regions, EU regional policy 2007-2013*)

Teine oluline probleem on, et liikmesriikidel puudub kohustus tagada see, et Euroopa rahastus edendab Euroopa keskkonnapoliitikat ja -sihtmärke, nt seda, et transpordisektori üldine toetamine ei põhjusta kasvuhoonegaasi heidete suurenemist. Tegelikult kasutatakse märkimisväärset osa ühtekuuluvuspoliitika rahastusest (üle 12%) selleks, et toetada transpordi infrastruktuuri projekte, mis põhjustavad kõnealustes piirkondades kasvuhoonegaaside heidete suurenemist.⁵⁴ Peale selle ei ole Euroopa Sotsiaalfond – struktuurifondide oluline osa – praegu hästi ette valmistatud selleks, et toetada haridust ja uusi oskusi või pakkuda koolitust uut laadi töökohade tarbeks, mida on vaja üleminekul vähese energiatarbimisega ühiskonnale.

Selle tagajärjel võib märgata mitmeid olulisi läbikukkumisi ühtekuuluvuspoliitika fondide praeguses kasutuses:

- Süstemaatiliselt lastakse mööda võimalusi toetada ELi fondide kaudu peamisi keskkonnanäesmärke, nt Natura 2000 alade rahastamine või kliimamuutuse leevendamise projektidesse investeerimine on liikmesriikide rakenduskavas minimaalne.
- Mis puudutab 2007–2013 kulutuseraldusi, siis energiatöhusus ja taastuvenergiameetmed said 27 liikmesriigi (EU27) peale kokku kõigest umbes 9,3 miljardit €. ⁵⁵
- Keskkonnahoidlik riigihange on vabatahtlik vahend; selle reeglid pole struktuurifondi projektidele ei standardiks ega kohustuslikud. See tähendab, et ELi fonde ei kasutata süstemaatiliselt roheliste toodete ja teenuste edendamiseks. Seetõttu saadaks märkimisväärse rohelise turusegmenti sisse seadmist tunnustavate stiimulite kehtestamine majandustegijatele selge sõnumi soovitatava kohta.
- Euroopa rahastus toetab endiselt projekte, millel on keskkonnale negatiivne mõju, mis suurendavad kasvuhoonegaaside heiteid, kahjustavad ökosüsteeme või räägivad muul viisil vastu Euroopa üldistele keskkonnanäesmärkidele. Näiteks soodustatakse sageli jäätmepõletusahjusid teiste, ökonoomsemate ja keskkonnahoidliku-

mate alternatiivide arvelt nagu jäätmete vältimine, taaskasutus ja kompostimine. Üldiselt ei ole endiselt piisavalt rakendatud integreeritud lähenemist nagu näiteks keskkonnakaitsemeetmete keskele kohale seadmist kogu kavandus- ja rakendustsükli. Kogu kavandusprotsessi keskkonnamõju strateegilised uuringud on sageli sama puudulikud kui üksikute projektide keskkonnamõju uuringud.

ELi ühtekuuluvuspoliitika eesmärk on nihutada ühtse turu raskuskese ELi vähem soositud piirkondade suunas. Poliitika ja selle vahendid (struktuurifondid ja siis ühtekuuluvusfond) on kaasatud ka kõigisse hilisematesse lepingutesse. Olemasolev ühtekuuluvuspoliitika ja selle rahastamine on osa ELi ajaloolisest ja poliitilisest enesemääratlusest. Siiski oleks soovitatav ühendada seda rohkem ELi säästva arengu strateegiatega. Ka vaesemad piirkonnad vajavad toetust, et saavutada Euroopa ühiseid, nt kliimat ja elurikkuse kaitset puudutavaid eesmärke. Kuna see on 2007–2013 säästva kasvu rubriigis Euroopa teiseks suurim rahastusvahend, siis määratleb see oluliselt piirkondade arengusuuna.

Peale selle toetab ühinemiseelse abi vahend (IPA – *Instrument for Pre-accession Assistance*) ka piiriüleseid koostööprojekte, institutsiooniliste ja inimressursside suutlikkuse arendamist ning samuti Lääne-Balkani ja Türgi piirkondliku ja maaelu arengumeetmeid. Lisaks piiripealsetele eraldustele, kaasrahastamisele ja keskkonnafondide neelamisele eelistab IPA praeguses kavandusperioodis sageli keskkonna aspektist iganenud lahendusi (nt jäätmete põletamine tsemendiahjudes), selle asemel et toetada süstemaatilisi lahendusi, mis aitaksid tõesti keskkonda kaitsta (nt mõistlikud jäätmehaldustavad).

Soovitused

Ühtekuuluvuspoliitika on juba tutvustanud territoriaalse ühtekuuluvuse mõistet, mis keskendub kindlatele varadele ja erinevaid piirkondi vaevavatele probleemidele. See lähenemine, koos tugeva fookusega säästlikkusele, määratleb ühtekuuluvuspoliitika ümber.

54. Arvutused põhinevad ELi kavandatud teetranspordi-investeeringutel, vastavalt Euroopa Komisjoni lisale V (2010). Komisjoni talituste ühtekuuluvuspoliitika-arutelusi saatev töödokument: 2010. aasta strateegiline aruanne 2007–2013 programmide rakendamise kohta (SEC (2010) 360). (*Commission staff working document accompanying communication on the Cohesion policy: Strategic report 2010 on the implementation of the programmes 2007-2013*)

55. Arvutused põhinevad ELi kavandatud investeeringutel vastavalt Euroopa Komisjoni lisale V (2010). Komisjoni talituste ühtekuuluvuspoliitika-arutelusi saatev töödokument: 2010. aasta strateegiline aruanne 2007–2013 programmide rakendamise kohta (SEC (2010) 360). (*Commission staff working document accompanying communication on the Cohesion policy: Strategic report 2010 on the implementation of the programmes 2007-2013*)

Joonis 12 – Maagimäestik, Tšehhi Vabariik. Vaidlusalune kiirtee, mida rahastas EL (ühinemiseelse abi vahend) ja Euroopa Investeeringuspank ning mis jagab kaheks Maagimäestiku – kaitsealuse rahvuspargi. © Pavel Pribyl

Suunatud territooriumide varade edendamisele säästlikus perspektiivis (elurikkus, roheliste töökohade võimalus, taastuenergia kohalik tootmine), tegeleb see lähenemine Euroopa probleemidega (vajadus kohaneda kliimamuutusega, tegeleda ebatõhusate energiasüsteemide ja suure energiatarbimisega, ressursse intensiivkasutav tootmine, keskkonnareostus, liiklusummikud, kahjustatud linnapiirkonnad).

Teisisõnu peaks ühtekuuluvuspoliitika seadma sihiks suunata kõik ELi piirkonnad säästva arengu teele ning toetama järgmisi põhimõtteid:

- Prioriteedid ja eesmärgid tuleb määratleda uuesti, „SKT väliselt“ ning need peaksid kesken-

duma säästliku arengu võimaldamisele, mis võtab arvesse planeedi ökoloogilisi piire.

- Ökotõhusale ja vähese CO₂-heitega arenguteele ülemineku esmatähtsustamine, toetades energiatõhusust, eriti hoonete kaasajastamist ja taastuvaid energiaallikaid. Uuenduste toetamine peaks selgelt viima kasvuhoonegaasi heidete ja ressursside intensiivkasutuse vähenemisele.
- Euroopa Sotsiaalfondi märkimisväärse osa kulutamine töötajate asjakohaseks koolitamiseks energiatõhusate ja taastuenergia seotud töökohtade tarbeks (energiaaudiitorid; ehitajad, kes suudavad hooneid põhjalikult kaasajastada, jne), sealhulgas haridusele ja koolitusele uut tüüpi töökohtade tarbeks, mida on vaja üleminekuks vähese CO₂-heitega ühiskonnale.

- Üle-euroopalise energeetika infrastruktuuri vastuvõtmine, mille selge eesmärk on hõlbustada taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu ja vajalikke investeeringuid piiriüleseks infravõrguks, mida on vaja selleks, et toetada ELi energeetika suuremahulist taastuenergia komponenti, ning energiatõhususe edendamiseks.
- Investeeringud ökoloogilistesse ja rohelistesse mitte ainult füüsilistesse infrastruktuuridesse (nt ökosüsteemil põhinev veetöötlus üksnes veetöötusjaamade ehitamise asemel, või looduslik üleujutuskaitse kõrgemate üleujutuskaitsete ehitamise asemel), et kaitsta elurikkust. Sekkumised peaksid panustama konkreetselt Natura 2000 võrgustiku elluviimisse.
- Selliste toetuste peatamine, mis kahjustavad kliimat ja elurikkust, nt õhustranspordi toetused.
- Kulukategooriad tuleb üle vaadata, paremini määratleda ja kehtestada nende kohta selged juhised, et vältida vastuolulisi lahendusi (nt looduslik üleujutuskaitse *versus* üleujutustasandike hävitamine veevarustuse infrastruktuuri tarbeks) ning need peaksid olema ühendatud mõõdetavate sihtmärkidega, mis on selgelt seotud iga kulukategooria eesmärgiga.
- Kulukategooriate ülevaatamine peaks rõhutama ELi keskkonnaprioriteete ja andma juhiseid kõlblike meetmete kohta.
- Rohelised riigihanked peaksid olema projektide elluviimisel kohustuslikud.
- ELi rahastusvahend ühinemiseelsete riikide jaoks peaks tagama keskkonnaküsimuste peavoolustamise ühinemisprotsessi jooksul ning selle mõju kliimale ja energiatõhususele peab olema kontrollitud.
- Peale selle tuleks tugevdada Euroopa Komisjoni rolli, et tagada riiklike raamistike ühtsus Euroopa keskkonnaprioriteetidega, mis omakorda tagab selle, et liikmesriikide kavad on strateegiliselt seotud ELi üldiste säästlikkuseesmärkidega:
- Liikmesriigid peavad tagama selle, et riiklikud rahastusraamistikud annavad piisavalt vahendeid ELi üldiste keskkondlike, eriti kliima ja elurikkusega seotud eesmärkide täitmiseks, juba enne ELi rahastuse heakskiitu.
- Kogu kavandamistsükli jooksul tuleks rakendada igakülgset keskkonnakaitsemehhanismide süsteemi (kontrollitud mõju kliimale ja elurikkusele).

3.3 Transpordi rahastamine

„Uue Komisjoni peamine poliitiline eesmärk on luua vahendid transpordi CO₂- ja kasvuhoonegaaside vähendamiseks.”

Siim Kallas, Euroopa Komisjoni asepresident⁵⁶

Eesmärk

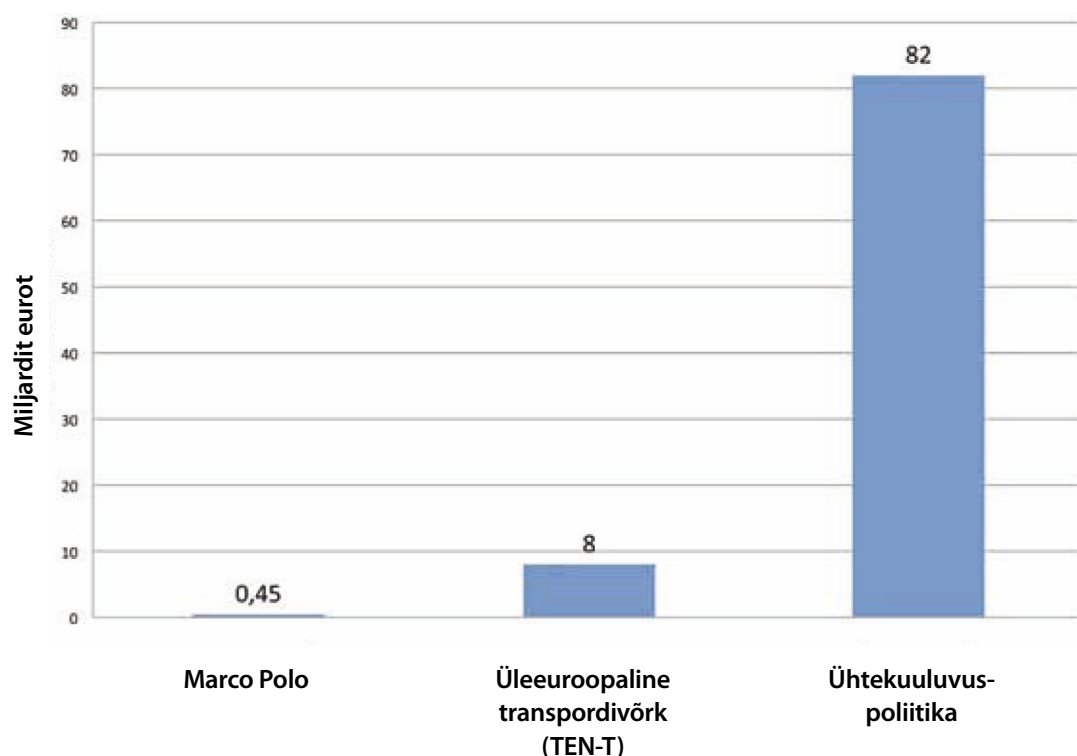
EL peab toetama transpordikavasid ja –projekte, mis vähendavad aktiivselt kasvuhoonegaasi heiteid ja säilitavad rohelisi infrastruktuure. Transpordiinvesteeringud, mis on üks põhivahendeid kliima- ja keskkonnapoliitika ning transpordipoliitika eesmärkide konkreetseks saavutamiseks, peavad edendama transpordi CO₂-heidete vähendamist.

Arvestades ELi eesmärki vähendada transpordi CO₂-heideteid, on praegu vaja tugevamat seost infrastruk-

tuuri investeeringute ja transpordisektori kasvuhoonegaaside vähendamise vahel.

Euroopa transpordirahastus peaks keskenduma peamiselt sellele, et aidata liikmesriikidel ümber lülituda kliimahoidlikumale transpordisüsteemile. Parim, mida EL saab riiklikele infrastruktuuri alastele otsustele lisada, on keskenduda CO₂-heidete vähendamise eesmärgile, rakendades projektide väljavalmiseks läbipaistvat ja avatud meetodikat, ühendades sellega ühtlasi elurikkuse kaitsmise küsimused.

Joonis 13 – Transpordi rahastamise erinevad allikad 2007–2013 finantsraamistikus.

56. Siim Kallas, Euroopa Komisjoni asepresident oma 14. jaanuari 2010 pöördumises Euroopa Parlamendi transpordikomitee poole (määratud asepresidendina).

Tegelikkus

Vastandina teistele sektoritele on transport ainus ELis, kus kasvuhoonegaaside heited on 1990. a alates kasvanud. Kui kooskõlastatud meetmeid ei rakendata, siis see trend tõenäoliselt jätkub ning transpordiheiteid arvatakse vahemikus 1990–2050 kasvavat 74%. Ilma transpordisektori kliimamõjusid vähendavate meetmeteta nullivad kasvavad transpordiheited ära teiste sektorite pingutused.

Praeguse finantsraamistiku juures on erinevate fondide⁵⁸ kaudu suunatud transpordiga seotud projektide investeringutesse 90 miljardit €, mis moodustab märkimisväärse osa Euroopa osalusest liikmesriikide projektides. Transpordiinvesteeringuid rahastatakse erinevate finantsvahenditega, nagu programm TEN-T, Euroopa regionaalarengu fond, ühtekuuluvusfond ja Euroopa Investeeringuspanga toetus.

Praegu on olulised lahknevused Euroopa erinevates finantsvahendites, mis panustavad infrastruktuuri projektide rahastamisse. Sageli väidetakse, et kuna lõviosa TEN-T rahastusest läheb raudteesektorile, siis sellest piisab investeeringu säästlikkuse tagamiseks. See eeldus maalib väga moonutatud pildi. Esiteks,

kuna TEN-T eelarvete kaaluvad kaugelt üles teiste poliitikavaldkondade (struktuuri- ja ühtekuuluvusfondide) transpordikulutused, ning teiseks – mis on märksa olulisem –, kuna projektiettepanekuid ei ole võrdlevalt hinnatud üldise kliimamõju põhjal.

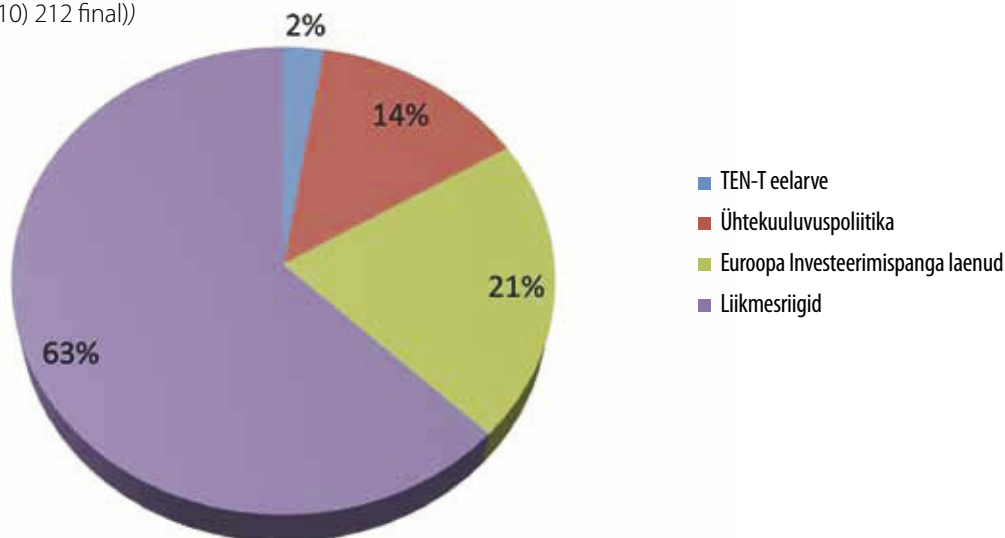
Veelgi enam, paljud transpordiprojektid pole siiani piisavalt seotud integreeritud ruumiliste planeeringutega, mis on suunatud elurikkuse tulipunktile ja rohekoridoride rajamisele.

Soovitused

Transpordiinvesteeringu projektide planeerimise, rakendamise ja hindamise meetodika põhjalik reform lubaks ELi institutsioonidel näidata selget pühendumist aastaks 2020 seatud kliima- ja energiasihimärkidele, sealhulgas kasvuhoonegaasi heidete vähendamisele 40% võrra.

Praegune fondide jaotus tuleks tasakaalustada selliste projektide suunas, mis võimaldavad võrgustikku nutikalt ja keskkonnahoidlikult uuendada: eelistada tuleks projekte, mis toetavad maanteemakse, keskkonnahoidlikku mobiilsust, liikluskorraldust, raudteede elektrifitseerimist, koostalitlusvõimet ja vähese CO₂-heidetega infrastruktuure.

Joonis 14 – Üle-euroopalise transpordivõrgu (TEN-T – Trans-European Transport Network) projektide rahastusallikate jaotus. Andmed on võetud aruandest „Tulevase üle-euroopalise transpordivõrgu poliitika avalik arutelu (COM (2010) 212 lõplik)“ (Public consultation on the future trans-European transport network policy (COM (2010) 212 final))

57. Skinner, I., Van Essen, H., Smokers, R. and Hill, N (2010). ELi transpordi kasvuhoonegaasid – suunad aastani 2050? ELi transpordisektori CO₂-heidete vähendamise suunas aastaks 2050. (EU Transport GHG: routes to 2050? – Towards the decarbonisation of the EU's transport sector by 2050)

58. DG MOVE'i järgi on TEN-T eelarvereele eraldatud 8 miljardit € (http://ec.europa.eu/transport/infrastructure/funding/doc/funding_figs.pdf) ning DG REGIO järgi on ühtekuuluvuspoliitikas eraldatud 82 miljardit € transpordile (http://ec.europa.eu/regional_policy/themes/transport/index_en.htm).

Peale selle tuleks tõhusama transpordisüsteemi eesmärgi saavutamiseks kaaluda alternatiivseid vahendeid uute infrastruktuuride ehituse rahastamiseks.

Sellisena peaks transpordi rahastamine toetama järgmiseid põhimõtteid:

- Iga transpordiprojekt, mida ELi fondidest toetatakse, peaks panustama kasvuhoonegaaside vähendamisse, seejuures oleneb investeeringu rangelt kliimamõju hindamise tulemustest.
 - Lennundusele ei tohi rohkem Euroopa rahastust eraldada. See on kaugelt kõige rohkem CO₂-heiteid tekitav transpordiviis ning naudib juba niigi ulatuslikke finantseeliseid. Sama põhjendus peaks kehtima ka infrastruktuuri investeeringutele, mida kasutatakse lennujaama juurdepääsetavuse parandamiseks, sh kiirraudteeühendused lennujaamadega. Sellised projektid hõlbustavad ilmselgelt lennureise, selle asemel et pakkuda sellele alternatiive, mis viiks üleüldise väiksema kliimamõjuni.
 - Rahastada ei tohiks projekte, mille tagajärjek on elurikkuse vastuvõtmatu kadumine või ökosüsteemi seisundi halvenemine. Potentsiaalsete negatiivse kliimamõju tõttu tuleb tagada vastavus kõigile asjakohastele Euroopa õigusaktidele, eriti linnudirektiivile ja elupaikade direktiivile, vee raamdirektiivile, keskkonnamüra direktiivile, õhu kvaliteedi standardile jne.
 - Integreeritud ruumilised planeeringud, kus on näha olemasolevad ja kavandatud rohekoridorid ja elurikkuse tulipunktid (roheline infrastruktuur), peaksid saama tulevaste Euroopa rahastatavate transpordi infrastruktuuri projektide kavandusvahendiks.
- Tuleks luua CO₂-mõju ning laiemajandusliku, sotsiaalse ja keskkonnamõju sõltumatu hindamise viis, mis peaks olema lihtsalt ja avalikult kättesaadav.
 - Investeeringud tuleks ette valmistada uusimate meetodite järgi ning meetmed peaksid olema hierarhilised tagamaks seda, et lubatakse ainult vajalikke investeeringuid. Seetõttu peaks iga projekt tagama, et alternatiive uuritakse usaldusväärsel viisil, sealhulgas näiteks seda, kas kõnealust ühendusprobleemi poleks võimalik lahendada digitaalse, mitte reaalse infrastruktuuriga.
 - Iga projekti liiklust ja CO₂-heiteid tekitavat mõju tuleks hinnata tagamaks seda, et liiklusnõudluse arvutusi mõõdetakse sellise plaani järgi, kus väliskulud arvatakse järk-järgult sisekuludeks.⁵⁹
 - Euroopa transpordifonde tuleks kasutada ainult süsinikdioksiidi heitkoguse seisukohast tõhusate transpordiprojektide ergutamiseks ning tuleb nõuda, et avalikku raha kasutatakse ainult selliste projektide toetamiseks, mis muidu, üksnes riiklike või eraviisiliste investeeringute toel ei teostuks.
 - EL ei tohiks toetada teemaksudeta maanteid. Kui teeprojekt arvatakse pärast nõuetekohaseid hindamisi rahastuskõlblikuks, peab see tingimuslik „kasutaja maksab“ klausli alusel. Kasutaja-maksab-põhimõttel teeprojekte tuleks seega toetada üksnes laenude, mitte toetuste vormis.

59. Hollandi rahandusministeeriumi uurimisprojekt (Teede tasuvus – teeinvesteeringute optimeerimine ja kasutamine põhimõttel „kasutaja maksab“ (*Returns on roads – Optimising road investments and use with the ‘user pays’ principle*), CE Delft 2002) näitas, et väliskulude sissenõudmise süsteemi korral oleks optimaalne teeinvesteeringu programm umbes 40% tavapärasel alusel teostatava programmi mahust.

3.4 LIFE: keskkonnale suunatud rahastamine

„Rahalises mõistes on LIFE kõige olulisem Euroopa rahastamisviis, mis on spetsiaalselt suunatud keskkonnale ning mida haldab otseselt Komisjon, kuna see on Euroopa Liidu keskkonnapoliitika eesmärkide põhivahend.“
Euroopa Kontrollikoda⁶⁰

Eesmärk

EL peaks investeerima vähemalt 1% ELi eelarvest uue LIFE-vahendi kaudu. LIFE'i tuleks peamiselt kasutada fondina, mis täiendab keskkonnategevusi koostöös teiste fondidega, sealhulgas nendega, mis on vajalikud Natura 2000 võrgustiku ja elurikkuse toetamiseks. See peaks rahastama ka võistlevaid, altpoolt tulevaid projekte, mille on algatanud kodanikuühiskond ja kohalikud huvirühmad, samuti neid projekte, mis on kavandatud riiklikul tasandil, riikliku raamistiku piires. Peale selle tuleks LIFE'i kasutada uuenduslike lähenemiste tarbeks, mis pakuvad uusi lahendusi kliimamuutusega võitlemiseks ja sellise majandustegevuse arendamiseks, mis toob kaasa loodusvarade ületarbimise vähenemise.

Tegelikkus

Ehkki seni on neile antud ainult kübeke raha, on LIFE-projektid ennast ära tasunud ning aidanud panna aluse uuenduslikele projektidele üle kogu ELi ning üldine arvamus on, et need on andnud kohapeal edukaid tulemusi. LIFE, ainus fond, mis on spetsiaalselt ja ainult keskkonnale määratud, on kuni 2,1 miljardit € (umbes 300 miljonit € aastas)⁶¹, esindades umbes 0,23% ELi kogueelarvest. Ometi on rahaline panus looduse ja elurikkuse kaitsmisse (umbes 130 miljonit € aastas või 0,1% ELi kogueelarvest) tagasihoidlik, kui arvestada vajadusi ja seda põhjanevat rolli, mis on elurikkusel inimkonna heaolu toetamisel ning kliimamuutuse ja ressursinappuse probleeme, millega me praegu silmitsi seisame.

Vaatamata kübekesele osale eelarvest, mis LIFE'ile on eraldatud, on kulutusi tõestanud ka raskused, millega potentsiaalsed toetusesaajad peavad rahas-

tuse saades leppima. Kohalikud tegijad ja väikesed vabaühendused on sageli parimad uuenduslikku kaitsmistööd läbi viima ning tavaliselt tagavad nad investeeritud raha eest väärtusliku tulemuse. Siiski pole nad kaasrahastuse kohustuse tõttu sageli saanud LIFE+ toetusi kasutada. Peale selle piirab LIFE'i määrus tegevuse valdkondadega, mida teised Euroopa fondid ei kata. Veelgi enam, karjuvalt vajalikku ja teaduslikult hästi põhjendatud tegevust on teinekord võimatu LIFE-programmiga toetada juhul, kui seda ei peeta „eksperimentaalseks“ (täpsemalt, looduse ja elurikkuse projektide raames). Selle tulemusel on kaduma läinud nii mõnigi võimalus toetada häid projekte.

Soovitused

Erinevalt praegusest korraldusest tuleks LIFE jagada kaheks fondiks: üks osa, mida haldab Euroopa Komisjon, ning teine osa, mis saab riiklike Natura 2000 rahastuskavade osaks. Peale struktuurilise muudatuse on vajalikud järgmised kohandused:

- LIFE-ile eraldatav kogusumma peaks olema vähemalt 1% ELi kogueelarvest.⁶²
- Fondi põhiosa peaksid liikmesriigid kasutama oma Natura 2000 rahastuskava kaudu.
- Ülejäänud raha tuleks hallata tsentraalselt konkurentsi kaudu ning selle peaks suunama vabaühendustele, muudele huvirühmadele ja kohalikele omavalitsustele. Taotletavad LIFE-toetused peaksid olema avatud kliima (ökosüsteemi kohandamine), ressursside ja elurikkusega seotud projektidele ning peaksid toetama suhteliselt väikeseid projekte, mis edendavad uuenduslikke, kodanikualgatuslikke või osaluspõhiseid lahendusi.

60. Euroopa Kontrollikoda (2009). Eriaruanne – LIFE'i loodusprojektide säästlikkus ja nende komisjonipoolne haldamine. (*Special Report – the sustainability and the commission's management of the life nature projects*)

61. <http://ec.europa.eu/environment/life/about/index.htm#lifeplus>

62. Põhineb praegusel aastaelarvel.

- LIFE peaks katma ka Euroopa ülemereüksuseid ning LIFE'i see osa, mida saab taotleda, peaks olema avatud nii ELi kui ka muudele riikidele, et tegeleda Euroopas kaitstud liikide ja elupaikade kaitsevajadusega (nt kaitsetöö Aafrikasse lendavate Euroopa rändlindude talvituskohtades).
- LIFE-i abil rahastamist tuleks lihtsustada ja ligipääsetavamaks teha järgmiselt: vähendades aruandluse ja otsuste tegemise halduskoormust, parandades projektielarve ja haldamise paind-

likkust; vähendades projektitaotluste ja aruandlusega seotud bürokraatiat ning vähendades toetusesaajate kohustusliku kaasrahastuse osakaalu. Samas tuleb rohkem tähelepanu pöörata projektide tegeliku mõju jälgimisele ja hindamisele, sealhulgas pikaajalisele.

Joonised 15 ja 16 – Projekt LIFE Priolo toetas loorberimetsade taastamist, et kaitsta üht Euroopa kõige ohustatumat liiki – assoori leevikest (Pyrrhula murina). Pico da Vara, Natura 2000 ala, Assoori saared, Portugal. © SPEAV BirdLife in Portugal

3.5 Teadustöö rahastamine

„Euroopa Komisjon peaks suurendama energiauuringute ja -arenduse rahastamist – nii tagatakse see, et rahastamine vastab aktuaalsetele energia- ja kliimaprobleemidele; samuti tuleks kaaluda energiauuringute ja -arenduse eelarve sisest rahastuse ümberpaigutamist, et võtta vajalikul määral arvesse väljapoole tuumaenergiavaldkonda jääva teadus- ja arendustöö prioriteete.”

Rahvusvaheline Energiaagentuur⁶³

Eesmärk

Euroopa teadustöö rahastamine tuleb uuesti suunata kliimamuutuse, elurikkuse ja ressursitõhususega seotud säästlikkusprobleemidele läbimurdelahenduste otsimisele. Euroopa on pühendunud teadmispõhisele ühiskonnale. Teadustöö prioriteet peaks olema pikaajaline lisandväärtus Euroopa jaoks, mis suunab ELi kindlalt rohelise majanduse teele. Peale selle peaks seitsmes raamprogramm (FP7 – *Seventh framework programme for research and technological development*) stimuleerima Euroopa poliitikat toetavaid avalikke ja erauuringuid. Euroopa kulutused teadusuuringutele peavad toetama kliima ja energia, elurikkuse ja ressursitõhususe alusuuringuid ning ühtlasi edendama ja ulatuslikult suurendama rohelisi tehnoloogiaid ja uuendusi.

FP7 peaks tagama uuringute kvaliteedi paranemise ja lähenemise Euroopa standarditele konkurentsivõimelisuse, liikmesriikides kokkusobiva rahastuse stimuleerimise, erasektori ja heategevussektori kaudu; ning suurendama akadeemilist mõttevahetust Euroopa tasandil.

Tegelikkus

Seitsmenda raamprogrammi (FP7) eelarve on 53,3 miljardit €⁶⁴, millest 8,5 miljardit on suunatud keskkonnuuringutesse. Siiski ei ole rahastamise prioriteetid Euroopa suunistega kooskõlas. FP7 edendab suurte projektide rahastamist, mis ei ole sageli kooskõlas vajadusega keskkonna-, energia- ja kliimasuuniste alaste uuringute järele. Samuti on selle põhitähelepanu suunatud teaduslikele alusuuringutele, samas kui rahastust napib rakendusuuringutes, eriti ökoloogia ja kliimaga kohanemise valdkonnas.

Peale selle on väljapoole tuumaenergiavaldkonda jäävate energiauuringute rahastus FP7 raames väiksem kui tuumasünteesi, tuuma lõhustumise ja tuumaenergia ohutuse uuringute kogurahastus Euratomi teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduse raamprogrammi (RTD) raames. Tuumaenergia esma- tähtsustamist ELis on tugevalt kritiseerinud Rahvusvaheline Energiaagentuur. Praegune raamprogramm eraldab peaaegu 40% energiarahastusest (1,947 miljardit €) tuumasünteesile - tehnoloogiale, millelt ei oodata panust energiatootmisse enne aastat 2050.⁶⁵

Soovitused

Euroopa majanduse CO₂-heidete vähendamiseks ja ökoloogiliste piiridega kooskõlla viimiseks on vaja suurendada investeeringuid kliima ja elurikkuse alastesse prioriteetsetesse uuringutesse, arendusse ja uuendustesse. Uue, kaheksanda raamprogrammi FP8 rahastuskava peaks olema selge uuringueelarve eralduste osas, mille raames liikmesriigid lepivad kokku nende uuringuprioriteetide osas, mis Euroopa Komisjon peab enne raha väljamaksmist kinnitama. Samuti peaks aset leidma järgnev:

- Uuringurahad, mis praegu lähevad tuumaauuringutesse, tuleks ümber suunata uuringutele, mis on seotud rohelise majanduse ehitamise aspektidega. Rahastus peaks keskenduma säästlikkusele, sealhulgas energiatõhususele, taastuvenergiale, ökosüsteemi teenustele, ressursitõhususele ja elurikkusele.
- ELi FP8 kulutused peaksid olema seotud teiste poliitikameetmetega, mis aitavad luua turgusid uute puhaste energiate tarbeks.

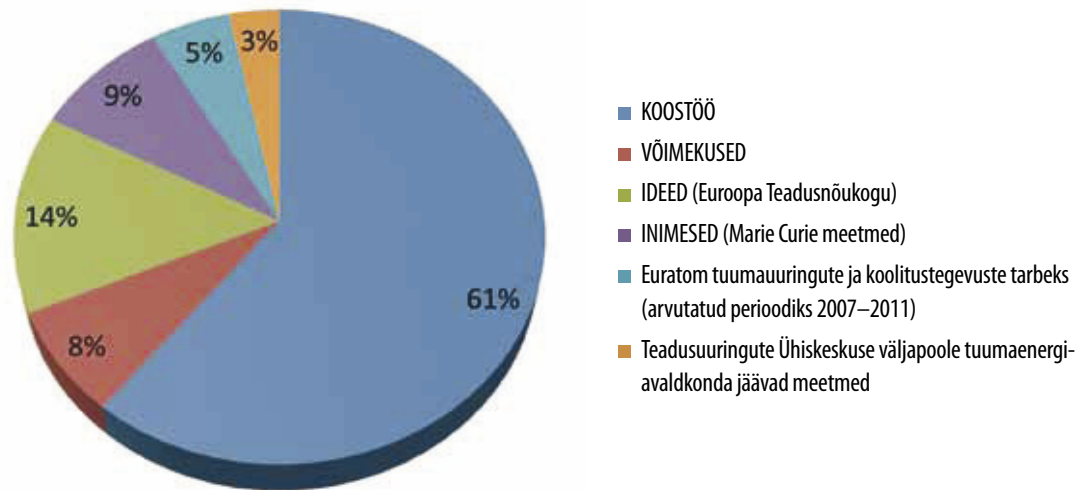
63. IEA (*International Energy Agency* - Rahvusvaheline Energiaagentuur) (2008). Energiasuuniste ülevaade – Euroopa Liit (*Energy Policies Review – The European Union*), lk 13. <http://www.iea.org/textbase/nppdf/free/2008/EU2008.pdf>

64. 1,89 miljardit € „keskkonna, sealhulgas kliimamuutuse uuringutele”; 2,35 miljardit € „energiauuringutele” ning 4,16 miljardit € „transpordi-, sealhulgas lennundusuuringutele”. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:412:0001:01:EN:PDF>

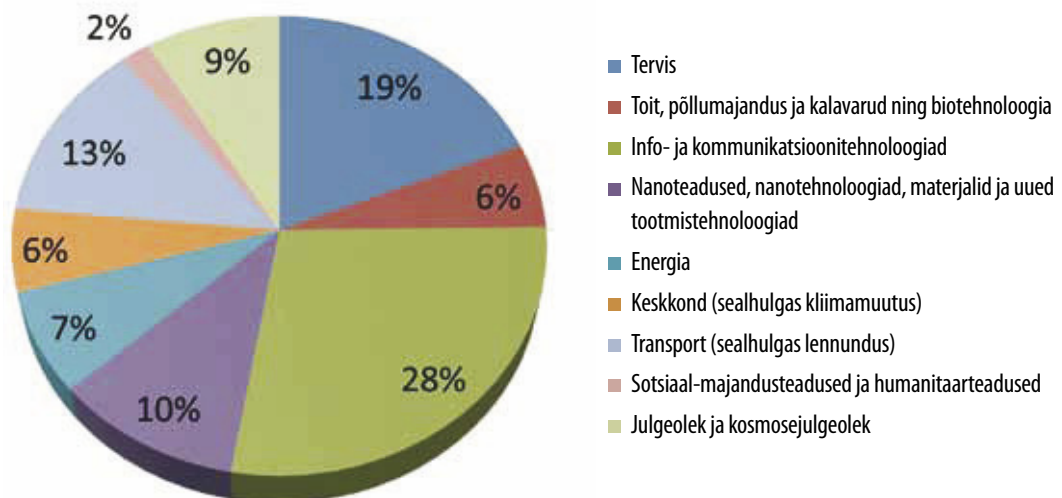
65. IEA (2008). Energiasuuniste ülevaade – Euroopa Liit, lk 192 ja 194.

- FP8 peaks täitma sellised uuringulüngad nagu ökosüsteemide teenused ja säästlik põllumajandus uutes liikmesriikides, kus andmed puuduvad.⁶⁶
- Kulutused uuringutele peaksid katma läbimurdelisi ja uuenduslikke tehnoloogiaid, mis ei ole veel valmis turule jõudmiseks, samuti turu mõjutamist.
- FP8 peaks asutama liikmesriikide juhtivatest teadlastest koosneva sõltumatu teadusnõukogu, kes vaataks üle projektide valiku ja tagaks nende teadusliku väärtuse.
- Kõik projektid peaksid sisaldama tulemuste kvaliteedi jälgimist. Rakendusuuringute korral tuleks jälgida ka tulemuste reaalsel kasutamist.
- Rahastusmehhanism tuleks teha paindlikumaks, et see sisaldaks ka väiksemaid toetusi nii uuendustele kui ka rohujuure tasandi teadusuuringutele.

Joonis 17 – FP7 programmi 2007–2013 kulutused.

Joonis 18 – KOOSTÖÖ tegevuste bloki kulutuste jaotus (61% FP7 koguelarvest).

66. Pooled teadustööd põllumaa lindude kohta on Ühendkuningriikidest, enamik ülejäänuid Lääne-Euroopast.

Joonis 19 – FP7 projekti „mountain.TRIP” eesmärk on suunata olemasolevad ja kättesaadavad mäestiku-uuringud huvirühmade ja praktikutele koos mäestikupiirkondade säästliku arendamise kohta kehtiva infoga. Dolomiidid, Itaalia. © Ariel Brunner

3.6 Merenduse ja kalanduse rahastamine

„86% [Euroopa] kalavarusid kannatab nii tõsise ülekalastamine all, et kui kalastataks vähem, saadaks rohkem kala. Umbes 18% varudest on nii halvast seisukorras, et teadlaste arvates tuleks seal üldse mitte kalastada.“
Euroopa Komisjon⁶⁷

Eesmärk

ELi eelarve rahastus peaks tagama ELi ja ülemaailmse merekeskkonna kaitse, toetades üleminekut kalavarude säästlikule kasutamisele. ELi üleulatuv kohustus Euroopa merede suhtes on saavutada „hea seisukorras keskkond“, rakendades piirkondlikke merendusstrateegiaid ja suunatud meetmekavasid ning lõpetades kogu ELi katva merekaitsealade võrgustikuga.⁶⁸ Euroopa kalavarude fond (EFF – *European Fisheries Fund*) ning kalavarude haldamist ja rahvusvahelisi lepinguid tuleks seega kasutada alternatiivsete, väikese mõjuga kalapüügikohtade edendamiseks, et kaitsta ja parandada veekeskonda ja/või toetada alternatiivseid säästlikke rannaeluviise. EFF-i säästlik kasutamine peaks olema kohustuslik.

Peale selle on EL seotud maailma säästva arengu tippkohtumise (2002) lepinguga taastada kalavarud maksimaalsele jätkusuutlikule tasemele aastaks 2015 ning on elurikkuse konventsiooni kontekstis lubanud lõpetada ülekalastamise hiljemalt aastaks 2020. Seetõttu ei tohiks ükski Euroopa rahastus takistada neid eesmärke.

Tegelikkus

Maailma kalavarud ja mere ökosüsteemid on kriisis ning Euroopa kalalaevastik on üks osa probleemist; peale selle on mere ökosüsteemid Euroopas kalast tühjaks püütud, ning Euroopa elupaigad on endiselt vastuvõtlikud ülekalastamise ja kahjulike kalastustavade mõjule. ELi majandusvööndis (EEZ – *Exclusive Economic Zone*) olevad kalanduspiirkondi hallatakse täielikult ELi tasandil ning suurem osa merekeskkonnast jääb väljapoole riigipiire. Euroopa kalalaevastik saab ELi eelarvest ulatuslikke toetusi, mis läbi toetatakse merekeskkonna jätkusuutmatut kasutamist.

Peale selle puudub merekeskkonnal selge omanik ning see toob endaga paratamatult kaasa ressurside kahanemise, kui avalike hüvede säilitamiseks ei toimu avalikkuse tugevat sekkumist. Praegu täiesti jätkusuutmatute kalanduspiirkondade sektori ümberkujundamise toetamine on seega ülesanne, mis vajab selgelt Euroopa sekkumist.

ELi eelarve eraldas kokku 6,75 miljardit € mere ökosüsteemide jätkusuutliku kasutamise edendamiseks, mis jagati EFF-i (4,34 miljardit €) ning kalanduspiirkondade haldamise ja rahvusvaheliste lepingute (2,41 miljardit €) vahel. Siiski on EFF-i toetused piiranud mõju keskkonnameetmetele ega ole osutunud nii kasulikuks kui võiksid. Jätkusuutliku kalanduse fondi kasutamise üle otsustavad liikmesriigid oma riiklike rakenduskavade prioriteetide kaudu, ning seetõttu on selle rakendamine, mis küll allub Euroopa Komisjoni kontrollile, siiski vabalt valitav. Merekaitsealade isetaastuvus on sageli saavutatav ainult juhul, kui on olemas avalikud fondid, et hüvitada kaluritele kalastuskeelu kehtestamise ja kalavarude taastamise vahel saamata jäänud tulu. Siiski ei ole saavutatud kõiki Natura 2000 merealade rahastusvõimalusi, kuna enamik alade haldustegevust jäetakse nende programmide prioriteetidest välja.

Peale selle kasutatakse kalanduspiirkondade haldamist ja rahvusvahelisi lepinguid peamiselt korraldusena arenevate (s.t väljapoole ELi jäävate) riikidega, et võimaldada ELi laevastikel nende vetes kalastada, mis on sageli kahjulik nii kohalikule rannalähedasele sektorile kui ka kolmanda riigi mere ökosüsteemide terviklikkusele.⁷⁰ Peale selle toetab ELi eelarve endiselt tehnoloogia hiilivat uuendamist (mootorite väljavahetamist), suurendades nii kalastamise tõhusust ja ühtlasi survet juba niigi ülekalastatud varudele.

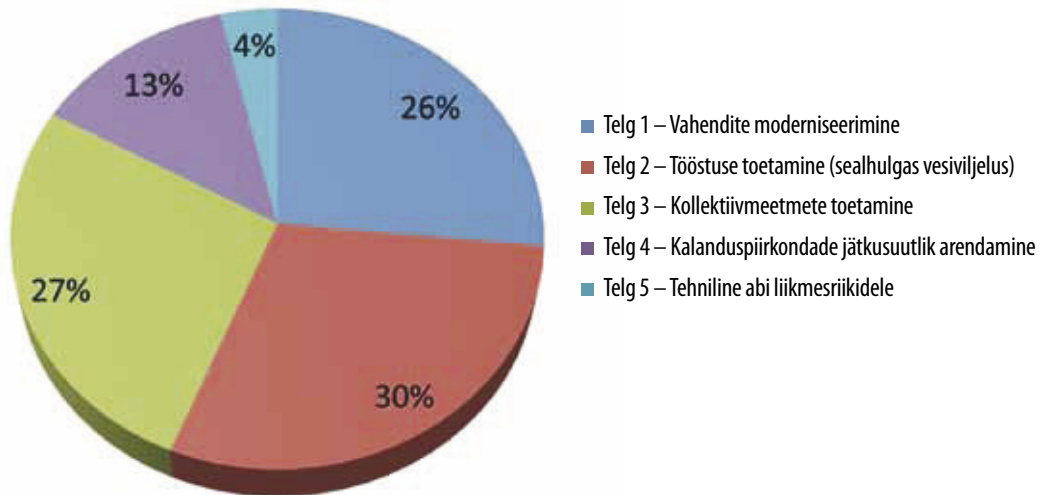
67. Euroopa Komisjon (2010). Nõuanded 2010. a kalapüügivõimaluste asjus (COM (2009)224). (*Consultation on Fishing Opportunities for 2010*)

68. Merestrategie raamdirektiiv. (*Marine Strategy Framework Directive*)

69. TEEB (2008). Ökosüsteemide ja elurikkuse majanduslikud aspektid: vahearuanne. Euroopa Komisjon. (*The Economics of Ecosystems & Biodiversity: An Interim Report*)

70. Rootsi looduskaitseühing (2009). Piiri tõmbamine: ELi kalastuskokkulepped Lääne-Aafrikas. (*Swedish Society for Nature Conservation (2009) To Draw the Line: EU Fisheries agreements in West Africa*)

Joonis 20 – Euroopa kalandusfondi jaotus telgede kaupa. Ehkki merealade Natura 2000 võiks potentsiaalselt saada toetust kõigilt telgedelt, saab rahastus olla seotud ainult kalastustegevusega ning integreeritakse harva liikmesriikide rakenduskavadesse.

Samuti on vähendatud spetsiifilist looduskaitserahastust põhjendusega, et raha saadakse sektorifondidest. Tagajärg – juhul, kui seda tava ELi uues eelarves jätkatakse – on see, et pea kõiki kalandusega seotud merekaitsemeetmeid rahastatakse jätkuvalt EFF-i kaudu.

Soovitused

Riigjahi peaks olema suunatud peamiselt kalanduspiirkondade ressursside heaperemeheliku eksploateerimise toetamisele nii ELis kui ka mujal – toetada tuleks näiteks sõltumatuid teadusuuringuid, saagikuse tõhusat ja ühtlustatud dokumenteerimist ja jälgimist ning kontrolli- ja seiretehnoloogiat. Fondid aitavad ka edendada heaperemehelikkust, sidudes väljamaksed ELi seaduste austamisega. Liikmesriikidele ja ettevõtjatele, kes ei suuda nõudeid järgida, tuleks rakendada sanktsioone, eriti EFF-i eralduste tagasivõtmist või kinni pidamist. Avalik raha peab olema avalikeks hüvedeks ning mere kalavarud ja terved mere ökosüsteemid on avalikud hüved. ELi rahastus peaks olema tingimuslik, lähtudes keskkon-naseaduste järgimisest.

Püüelda tuleb järgmiste eesmärkide poole:

- Jätkusuutlike pikaajaliste halduskavade toetamine ja keskkonnahoidlikud kalastusviisid.
- Merekaitsealade rajamise ja haldamise toetamine.
- Elupaikade haldamine ja parandamine nii mere kui sisevee kalanduspiirkondades (nt jäätmete eemaldamine merekeskkonnast või ulatuslike magevee-kalakasvanduste loodushoidlik haldamine).

Kõigile rahastusvoogudele tuleks rakendada järgmisi tingimusi:

- Fondidele ligipääsu tingimuslikkus lähtuvalt selles, kas peetakse kinni ELi õigusaktidest, lubadest ja kvootidest (nõuetele vastavus) ning laevastiku vähendamise lubadustest, ning seda nii valitsuse kui ka toimijate tasandil.
- Vajadus viia täide laevastiku vähendamine ja haldamine.
- Tuleks peatada laevastiku moderniseerimise iga-sugune rahastamine.

Seetõttu peaks EFF-is sisalduma:

- Natura 2000 toetuste kohustuslik kasutamine.
- Püügikeeluga merekaitsealade rajamise rahastamine.
- Vähese keskkonnamõjuga kalastusvahendite rahastamine.
- Mere ja magevee elupaikade taastamise rahastamine.
- Koolitus, nõustamine ja jätkusuutlike tavade muul viisil toetamine.

- Abi väikekaluritele säästliku kalanduse sertifitseerimiskavade ja koostööhalduse kokkulepetega ühinemiseks, jätkusuutliku meretoidu müügi suurendamiseks jne.

Peale selle peaks merekalanduspiirkondade lepingute rahastamine vältima ELi probleemide eksportimist. Tuleb vältida liigse püügivõimekuse ümberpaigutamist, eriti kolmandate riikide vetesse ega ohustatud süvamerekeskkonda. Selle asemel peaksid need kokkulepped tagama mere ökosüsteemide jätkusuutlikkuse ja kaitse väljaspool ELi veealasilid.

Joonis 21 – Merekaitseala; selle kaljud toetavad merelinde ja saart ümbritsevates vetes on mitu head näidet veealuste karide kooslustest – Tory Island, Iirimaa. © James Peat

3.7 ELi ülemereüksused

„ELi ülemereüksused on Euroopa võimalus. Nende elurikkuse kadumine on reaalne oht, millele tuleks vastu seista piisavate finantsvahendite ja järjekindla poliitikaga. Euroopa vabatahtlik süsteem liikide ja elupaikade kaitsmiseks äärepoolseimates piirkondades (OR) ning ülemeremaadel ja –territooriumitel (OCT) oleks suureks abiks. Meil on vaja sellel alal tööd teha ja leida toimivad lahendused.“

Stefano Manservisi, arengu peadirektoraadi peadirektor⁷¹

Eesmärk

30 ülemereüksusele eraldatud rahastus peab kajastama ainulaadset võimalust Euroopa eestvedamiseks kliimamuutuse, elurikkuse kadumise ja ressursside ebatoõhuga kasutamisega toimetulekul. Need üksused on eriti vastuvõtlikud kliimamuutuse ja invasiivsete võõrliikide mõjule, ning väärivad tähelepanu Euroopa tasandil. Euroopa kodanikega asustatuna ning ümbritsetuna Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikidest ja arengumaade hulka kuuluvatest väikestest saareriikidest, kes on olulised toimijad Euroopa suunistes ja ülemaailmsete keskkonnaläbirääkimistes, annavad need ELile võimaluse tugevdada oma ülemaailmset ja piirkondlikku panust keskkonnaküsimustesse ja säästlikku arengusse. Piisava Euroopa toetusega võivad neist saada säästliku arengu, elurikkuse kaitsmise, taastuvenergia ja kliimamuutusega kohanemise alaste uuringute tippkeskused.

Tegelikkus

Euroopa Liit peab oma territooriumi lahutamatuks osaks üheksat äärepoolseimat piirkonda (OR – *Outermost Region*) ja on peale selle seotud veel 21 ülemerema- ja territooriumiga (OCT – *Overseas Countries and Territories*, eesti k ka ÜMT). Need 30 üksust kätkevad erakordselt suurt elurikkust, mis kujutab endast ülemaailmse tähtsusega looduspärandit ning on samuti oluline osa nende ühiskondlikust, kultuurilisest ja majanduslikust potentsiaalst. See pärand seisab silmitsi mitmete ohtudega, sealhulgas kliimamuutus, reostus, elupaikade hävinemine ja mittealgpärase liikide levimine.

ELi täieõigusliku osana saavad äärepoolseimad piirkonnad struktuurifondide kaudu märkimisväärset Euroopa toetust. Siiski, paljudel Komisjoni kaasrahastatud projektidel on olnud negatiivne mõju keskkonnale, samas kui elurikkuse spetsiifiline rahastamine on tõsiselt ebapiisav.⁷² Natura 2000 võrgustiku puudumine nendes piirkondades halvendab olukorda veelgi. See loob ELi sees ainulaadse olukorra, kus Komisjon rahastab ühelt poolt infrastruktuure ja arengut, kuid teiselt poolt puudub Euroopa tasemel vahend oluliste liikide ja elupaikade kindlaks tegemiseks ja kaitsmiseks.

Ülemeremaad ja -territooriumid saavad rahastuse Euroopa Arengufondist. Rahastussummad on palju väiksemad kui need, mida ülemeremaad ja -territooriumid saavad struktuurifondidest. Nende finantsressursside piiratuse tõttu on enamiku nende territooriumide kohalikud omavalitsused olnud seni tõrksad kasutama neid rahalisi eraldisi spetsiifilisteks keskkonnaprojektideks või -algatusteks.

Soovitused

Euroopa Komisjon peaks tegema tihedat koostööd liikmesriikidega, samuti ülemereüksuste huvirühmadega, et saavutada neis piirkondades ja neil territooriumidel järgmist:

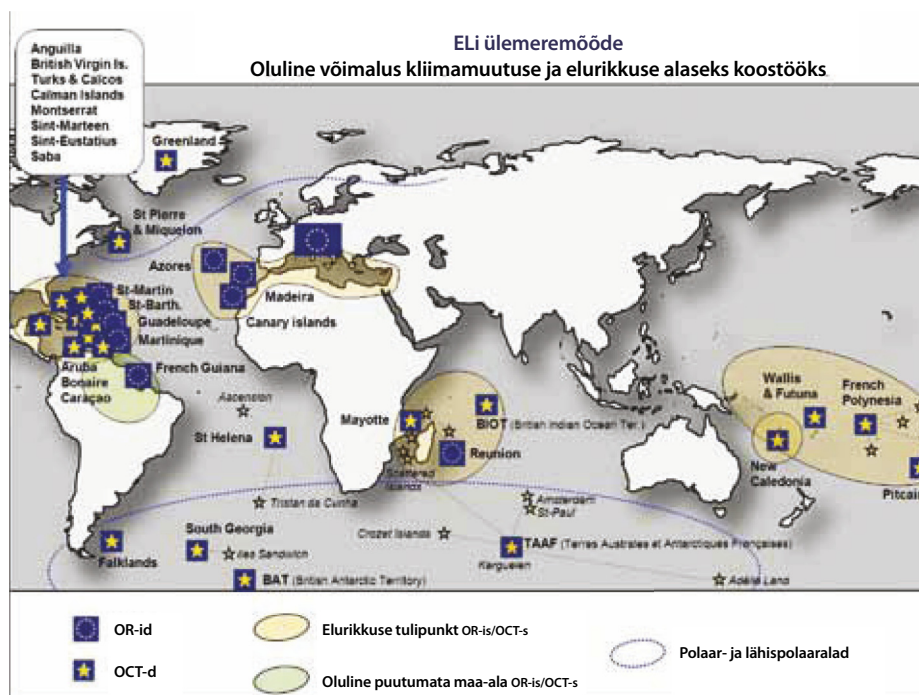
- Tagada piisav rahastus algatusele nimega BEST (*Biodiversity and Ecosystems in Overseas Territories* – ülemereterritooriumide elurikkus ja ökosüsteemid), mis tekkis 2008. a Réunioni konverentsil⁷³ tulemusel ning mille valmistas ette keskkonna peadirektoraat. Selle algatuse rahastuskava

71. Stefano Manservisi, arengu peadirektoraadi peadirektor, Euroopa Komisjon (kõnelemas 2008. a taasühinemiskonverentsil „EL ja ülemereüksused: strateegiad kliimamuutuse ja elurikkuse kadumisega võitlemiseks“). (*The EU and its Overseas Entities: Strategies to Counter Climate Change and Biodiversity Loss*)

72. Comité français de l'UICN (2006) „Financements publics et biodiversité d'outre-mer“, ning „Message de l'île de la Réunion“ 2008.

73. <http://www.reunion2008.eu/pages/en/en-home.html>

Joonis 22 – Maailma kaart, millel on näha Euroopa ülemereüksused, elurikkuse tulipunktid ja olulised puutumata maa-ala. © IUCN/CI

Joonis 23 – Hüdroprojekt, mis põhjustab suurt kahju mägiala olulisele põhjaveekihile ning ähvardab korallrahu ja mida on osaliselt rahastanud ELi struktuurifondid. Réunioni saar, Prantsusmaa meretagune piirkond. ©SREPEN, 2006

- tuleks seega teostada struktuurifondidest ja muudest väliskulutustest.
- Vaadata üle nende üksustele sobivad, olemasolevad ELi rahastusvood ning nende eraldamiskriteeriumid, eesmärgiga:
 - Tagada suunatud rahastus elurikkuse kaitsmiseks ning kliimamuutusega kohanemiseks ning ressursitõhususeks.
 - Suurendada nende keskkonna jätkusuutlikust ning nende seotust ökoloogilise heaolu eesmärgiga.
 - Uurida viise luua jätkusuutlik rahastusmehhanism elurikkuse tagamiseks ja kliimamuutusega kohanemiseks, mis peaks sisaldama ka väiketoetuste kava.
 - Suurendada ökosüsteemil põhineva kohanemise ja elurikkuse haldamise alaste uuringute rahastusvõimalusi, ning toetada nende potentsiaali taastuvenergia ja kliimamuutuste leevendamise võtmeküsimuste valdkonnas.

Joonis 24 – Uus-Kaledoonia, Prantsusmaa meretaguse ala päriselaste liikide arv on võrreldav ainult nende arvuga tervel Euroopa mandril. © Nouvelle-Calédonie Point Sud

3.8 Välisrahastus

„Äärmuslik vaesus on kõige raskem ülemaailmne probleem. See pilkab meie tehnilist progressi, kui mehed, naised ja lapsed endiselt nälgivad, on jätkuvalt ohus nakatuda HIV-viirusse, on sunnitud elus püsima kahjustunud keskkonnas ning ei saa kasutada kõige põhilisemaid inimõigusi.“ José Manuel Durão Barroso⁷⁴

Eesmärk

Järgmine ELi eelarve peab tugevalt suurendama pühendumust arengukoostööle ja peavoolustama jätkusuutlikkuse välismõõtmeliste kulutuste raames. Tuleb tegeleda kliimamuutuse mõju leevendamise ja sellega kohanemise, elurikkuse ning mere- ja maakasutuse küsimustega. Nii 0,7% SKT ametlik suunamine aastatuhande arengueesmärkidesse kui Euroopa panus kliimamuutusega kohanemise ja selle leevendamisse vaestes riikides peaks saama piisavad vahendid.

Tegelikkus

Aastatuhande arengueesmärgid (MDG – *Millennium Development Goal*), mille ÜRO võttis vastu 2000. a, on elavdanud pingutusi täita maailma kõige vaesemate riikide vajadused. EL on oluline panustaja, kes kollektiivselt annab 56% maailma ametlikust arenguabist (ODA – *Official Development Assistance*).⁷⁵

See on oluline rahaline kohustus Euroopa eelarvest ning ka liikmesriikide abieelarvest. ELi välistoetus ulatub igal aastal umbes 11 miljardi euroni (sh Euroopa Arengufond).

Siiski pole praegu, kui 2015. a sihtmärgini on ainult viis aastat, kõik aastatuhande arengueesmärgid sugugi rööbastes. Peamiste põhjuste seas on võimetus märgata seda, kuidas keskkond, loodusvarad ja ökosüsteemid panustavad inimarengusse ja vaesuse kaotamise. Arengu keskkondliku aluse arvestamata jätmine võib abi tõhusust oluliselt vähendada

või selle isegi ohtu seada, samas kui keskkonnaküsimustega tegelemine võib selle väärtust suurendada. Kõikjal maailmas on üha enam tõendeid selle kohta, kuidas on omavahel seotud elurikkuse kaitsmine ja terved ökosüsteemid ühelt poolt ning vaesuse kaotamine teiselt poolt. Paljudes piirkondades on keskkonna halvenemine inimeste vaesuse peamine põhjus.

Sellele vaatamata eraldab Euroopa ametlik arenguabi (ODA) keskkonnaküsimustele ainult 3% kogukulutustest.⁷⁶ Keskkonnaküsimusi peavoolustatakse teistes rahastuskavades ning välistegevustes liiga harva ning fookussektorina mainitakse neid riigi strateegiapaberites harva.

On olemas mõjuvad põhjused eraldada Euroopa kuludest suurem osa välismõõtmelise jätkusuutlikkusele:

- Lissaboni leping määratleb ELi välistegevuste ulatuse ja otstarbena „aidata töötada välja rahvusvahelisi meetmeid keskkonna seisundi säilitamiseks ja parandamiseks ning maailma loodusvarade säästvaks majandamiseks, et tagada säästev areng, pidades esmaseks eesmärgiks vaesuse kaotamist“⁷⁷
- EL on võtnud kohustuseks toetada kõige vähem arenenud riike mitmes keskkonnaküsimuses, eriti kliimamuutuse ja elurikkuse alal.
- ELil on suutlikkus ja mõjuvõim teha rahvusvahelisel tasandil ettepanek uueks arenguparadigmaks, mis põhineks säästlikul arengul ja kodanike pikaajalisel heaolul.

74. José Manuel Durão Barroso, avaldus kõrgetasemelisel ÜRO Peaassamblee täiskogu aastatuhande arengueesmärkide istungil, 20. septembril 2010.

75. Euroopa Komisjon (2010). Aastatuhande arengueesmäärke toetav kaheteistpunktiline ELi tegevuskava, lk 5. COM (2010)159. (*A twelve-point EU action plan in support of the Millennium Development Goals*)

76. Euroopa Komisjon (2010). 2010. aasta aruanne Euroopa Liidu arengu- ja välisabipoliitika ning nende rakendamise kohta 2009. aastal. (*Annual Report 2010 on the European Union's development and external assistance policies and their implementation in 2009*)

77. Artikkel 208.

Soovitused

Keskkonnakaalutlused tuleks peavoolustada kõigis välissuunistes ja finantsmeetmetes, eriti praeguste arengutakistuste valguses nagu seda on kliimamuutuse leevendamine ja sellega kohanemine, elurikkuse kadumine ja ressursside ebatõhus kasutamine. ELi eelarvest eraldatav välisabi peaks täiel määral arvesse võtma ökosüsteemide, loodusvarade ja elurikkuse kaitsmist, ning tegelema kliimaküsimuste ja mageveevarude piisavusega kavade, programmide, suuniste ning sektoriliste ja piirkondlike prioriteetide näol. Ülemaailmsed avalikud hüved on arengu eeltingimus ning välisrahastus peaks veelgi edendama arenevate riikide suutlikkust peavoolustada keskkonnaküsimused, kliimamuutusega kohanemine ja selle leevendamine kõigis sektorites ja majanduslikes arengukavades.

Täita tuleks järgmised eesmärgid:

- Rahalist toetust arenguvahenditele tuleks järgmises ELi eelarves märkimisväärselt suurendada. Peale arengufondide on EL nõustunud pikaajaliselt rahastama ka kliimamuutuste leevendamist ja kliimamuutusega kohanemist. Seda tuleks ELi eelarves märkida eraldi ja läbipaistval viisil. Lisarahastust tuleks pakkuda elurikkuse edendamiseks, mis on kooskõlas ELi kohustustega.
- Ökosüsteemide kaitsmise olulisust arengustrateegiatele tuleks täiel määral tunnistada partnerriikide/-piirkondade ja Euroopa Komisjoni vahelises „kavandusdialoogis“. Seda eesmärki ei ole võimalik saavutada ilma kodani-

kuühiskonna arvamuse toetamiseta ning ilma täielikult kaasamata neid riiklikke valitsusasutusi, kes vastutavad elurikkuse ja loodusvarade eest.

- EL peaks arendama selliseid säästlikke ja projektiüleseid vahendeid elurikkuse rahastamiseks arenevates riikides nagu sihtfondid, toetused ökosüsteemi teenustele ning väiketoetused, millele pääsevad riigi tasandil ligi kodanikuühendused.
- ELi fondid naaberriikide ning ülemeremaade ja -territooriumide tarbeks peaksid täiel määral toetama ühinemist Euroopa keskkonnastandardite ja -suunistega.
- Keskkonnamõju strateegilist hindamist (KSH, ingl k SEA – *Strategic Environmental Assessments*), kumuleeruva mõju hindamist ja keskkonnamõju hindamist (KMH, ingl k EIA – *Environmental Impact Assessments*) tuleks toetada ja kasutada strateegiliselt, et edendada keskkonna jätkusuutlikkust.
- Järgmised põhimõtted tuleks arengutoetustes peavoolustada: põhimõte „reostaja maksab“, ettevaatusprintsipi ning ühise, kuid liigendatud kohustuse põhimõtte, ning nende rakendamiseks mõeldud suutlikkuse arendamistoetused.
- Tuleks toetada arenevate riikide suutlikkust peavoolustada keskkonnaküsimused, kliimamuutusega kohanemine ja selle leevendamine kõigis sektorites ja majanduslikes arengukavades.
- Väljaspool arengukoostööd mõjutab EL arengut nii sise- kui ka välissuuniste kaudu. ELi poliitika- valdkondade arengusidususe kohustust⁷⁸ peab märksa rohkem rõhutama.

78. Lepingu artikkel 208 nõuab poliitika- valdkondade sidusust, eriti nende suuniste rakendamisel, mis tõenäoliselt mõjutavad arenevaid riike.

Joonis 25 – Euroopa (arengukoostöö rahastamisvahendist DCI – Development Cooperation and Economic Cooperation Instrument) rahastatud projekt PROCORREDOR aitab Hondurase kohalikel toimijatel arendada kaitsemeetmeid ja loodusvarade säästlikku kasutamist. Pico Bonito rahvuspark, Honduras. © Brian Lebakken

Mis edasi?

„Ma usun, et peaksime ühendama oma vahendid, et toetada poliitika prioriteete. Küsimus ei ole vähem või rohkem kulutamises, vaid intelligentsemalt kulutamises, vaadates Euroopa eelarvet ja riiklike eelarveid ühiselt. Praegune süsteem on piirideni välja venitatud ning seda hoiab üleval hulk keerulisi parandusi. Meie kodanikud väärivad õiglasemat, tõhusamat ja läbipaistvamat süsteemi.“
José Manuel Durão Barroso⁷⁹

Keskkonna seisundi, majanduse ja inimeste heaolu vahelised seosed pole kunagi olnud nõnda ilmsed. Euroopa eelarvetel on aeg muutuda ja seda reaalsust kajastada. On olemas ulatuslikult võimalusi nihutada finantsraamistikku avalike hüvede ning Euroopa kodanike heaolu suunas. Selles aruandes esitatud soovitude rakendamine loob suurel hulgal rohelisi töökohti, edendades samas paindlikumat, säästlikumat ja tugevamat majandust.

Praegu on Euroopal võimalus oma sõnu tegudega tõestada.

79. José Manuel Durão Barroso, Euroopa Liidu olukorrast 2010, 7. septembril 2010. (*State of the Union 2010*)

BirdLife Europe

BirdLife International on ülemaailmne kaitseorganisatsioonide partnerlus, mille eesmärk on kaitsta linde, nende elupaikasid ja ülemaailmset elurikkust, tehes inimestega koostööd loodusvarade säästliku kasutamise suunas. BirdLife partnerlus tegutseb kogu maailmas rohkem kui 100 riigis ja territooriumil. BirdLife Europe on esindatud 42 Euroopa riigis ning tegutseb aktiivselt kõigis ELi liikmesriikides.

europe@birdlife.org - <http://europe.birdlife.org>

Conservation International

Conservation International on ülemaailmse ulatuse ja jõuga organisatsioon. Tuginedes tugevale teaduslikule alusele, partnerlusele ja reaalsele tutvustamistegevusele, julgustab CI ühiskondi hoolitsemata looduse eest vastutustundlikult ja säästlikult selleks, et tagada inimkonna heaolu. CI töötab neljal mandril rohkem kui 40 riigis. CI Europe on organisatsiooni uus kontor, mis vastutab poliitikatöö eest ELi tasemel. Brüsselis asuva peakontoriga organisatsioonil on Belgia mittetulundusühingu staatus ning see alustas oma tegevust 2010. a veebruaris.

europe@conservation.org - www.conservation.org

CEE Bankwatch Network

CEE Bankwatch Network (Kesk- ja Ida-Euroopa pangajälgimisvõrgustik) on rahvusvaheline keskkonna-alane vabaühendus, millel on praegu liikmesorganisatsioone 12 riigist üle kogu Kesk- ja Ida-Euroopa ning SRÜ piirkonna. Meie eesmärk on vältida rahvusvaheliste finantsasutuste, sealhulgas ELi fondide kahjulikku mõju keskkonnale ja ühiskonnale ning edendada alternatiivseid lahendusi ja avalikku osalust.

main@bankwatch.org - www.bankwatch.org

EEB

EEB (Euroopa Keskkonnabüroo) on rohkem kui 140 keskkonna-alase kodanikuorganisatsiooni föderatsioon, mis tegutseb kõigis ELi liikmesriikides ja enamikus läbirääkijariikides, ning samuti paaris naaberriigis. Need organisatsioonid ulatuvad kohalikest riiklikeni, Euroopa tasandist rahvusvaheliseni. EEB eesmärk on kaitsta ja parandada Euroopa keskkonna ning anda Euroopa kodanikele võimalus mängida oma osa selle eesmärgi saavutamises.

eeb@eeb.org - www.eeb.org

Friends of the Earth Europe

Friends of the Earth Europe ehk Euroopa roheline liikumine võitleb säästliku ja õiglase ühiskonna ning keskkonna kaitsmise eest. See ühendab endas 30 riiklikku organisatsiooni ja tuhandeid kohalikku rühmitusi ning on osa maailma suurimast rohujuure tasandi keskkonnavõrgustikust Friends of the Earth International.

info@foeeurope.org - www.foeeurope.org

Transport & Environment

T&E (transport ja keskkond) on sõltumatu üle-euroopaline ühendus, millel on teaduslikud ja hariduslikud eesmärgid, mis pole seotud ühegi poliitilise parteiga ning vaba kasutamisega motiveeritud. T&E eesmärk on edendada transpordi ja juurdepääsetavuse poliitikat, mis põhineks säästliku arengu põhimõtetel, vähendaks negatiivset mõju keskkonnale ja tervisele, vähendaks energia- ja maa kasutamist ning kõiki majanduslikke ja sotsiaalseid kulusid, edendaks turvalisust ning tagaks kõigile piisava juurdepääsu. 1990. a asutatud T&E esindab umbes 50 organisatsiooni üle Euroopa, enamjaolt keskkonnarühmitusi ja säästliku transpordi eest võitlejaid.

info@transportenvironment.org - www.transportenvironment.org

Maailma loodusfond

WWF (World Wide Fund for Nature) on üks maailma suurimaid ja kõige lugupeetumaid sõltumatuid kaitseorganisatsioone, millel on üle 5 miljoni toetaja ning ülemaailmne aktiivne võrgustik üle 100 riigis. WWF-i eesmärk on peatada maa looduskeskkonna halvenemine ning panna alus tulevikule, kus inimesed elavad loodusega kooskõlas, kaitstes maailma elurikkust, tagades taastuvate loodusvarade säästliku kasutamise ning edendades reostuse ja raiskava tarbimise vähendamist.

wwf-epo@wwfepo.org - www.panda.org/eu

CEE Bankwatch ja Friends of the Earth Europe kinnitavad, et saavad rahalist toetust Euroopa Kliimafondist.